

UNIVERZITET U NIŠU
PRAVNI FAKULTET

Jemstvo
(master rad)

MENTOR:
Doc.dr Iivan Ilić

STUDENT:
Jovanović Miloš
br.in. M048/18-O

Niš, 2020

SADRŽAJ

I. UVOD.....	5
II ZAŠTITA LIČNE SLOBODE U KRIVIČNOM POSTUPKU.....	6
1.1 Zaštita ličnih prava prema međunarodnim standardima o zaštiti ljudskih prava.....	6
1.2 Standardi jemstva prema praksi Evropskog suda za ljudska prava.....	7
1.2.1 Obaveza zamene pritvora jemstvom kod postojanja opasnosti od bekstva.....	8
1.2.2 Iznos koji je određen kao jemstvo nesme biti preterano visok.....	8
1.2.3 Odbijanje jemstva zbog sumnjivog porekla novca.....	9
1.2.4 Visina jemstva.....	9
1.3 Zaštita lične slobode prema našem ustavu.....	11
II. MERE ZA OBEZBEDJENJE PRISUSTVA OKRIVLJENOG U KRIVIČNOM POSTUPKU.....	12
2.1 Pojam mera.....	12
2.2 Vrste mera.....	12
2.3 Poziv.....	12
2.3.1 Pozivanje okrivljenog.....	12
2.3.2 Pozivanje ostalih učesnika u postupku.....	14
2.4 Dovodjenje.....	14
2.5 Zabrana prilaženja, sastajanja i komuniciranja sa određenim licem.....	15
2.5.1 Uslovi za određivanje mere zabrane prilaženja, sastajanja ili komuniciranja sa određenim licem i posećivanja određenih mesta.....	15
2.5.2 Odlučivanje o meri zabrane prilaženja, sastajanja ili komuniciranja sa određenim licem i posećivanja određenih mesta.....	16
2.6 Zabrana napuštanja boravišta.....	17

2.6.1 Uslovi za određivanje mere zabranje napuštanja boravišta.....	17
2.7 Zabrana napuštanja stana.....	18
2.7.1 Razlozi za određivanje mere zabrane napuštanja stana.....	19
2.7.2 Kontrola poštovanja primene mere zabrane napuštanja stana.....	20
2.7.3 Donošenje odluke o meri zabranje napuštanja stana i trajanje mere.....	21
III. PRITVOR U KRIVIČNOM POSTUPKU.....	21
3.1 Pojam i vrste pritvora.....	21
3.2 Svrha pritvora.....	23
3.3 Pravna priroda pritvora.....	24
3.4 Razlozi za određivanje pritvora.....	25
3.4 Odluke o pritvoru.....	25
3.5 Trajanje pritvora.....	26
3.6 Ukidanje pritvora.....	26
IV JEMSTVO.....	28
4.1 Pojam i opšta obeležja jemstva.....	28
4 Istorijski razvoj jemstva.....	29
4.2.1 Zakon o krivičnom postupku SFRJ iz 1943. godine.....	29
4.2.2 Zakon o krivičnom postupku SFRJ iz 1953.godine.....	30
4.2.3 Zakon o krivičnom postupku SFRJ iz 1977. godine.....	31
4.2.4 Zakonik o krivičnom postupku SRJ iz 2001. godine.....	32
5 Jemstvo u našem pozitivnom krivičnom procesnom zakonodavstvu.....	33
4.3.1 Razlika između jemstva u starom i novom Zakoniku o krivičnom postupku.....	33

4.3.2 Uslovi za određivanje jemstva.....	35
4.3.3 Određivanje jemstva zbog postojanja razloga za određivanje pritvora.....	35
4.3.4 Materijalna garancija od strane okrivljenog ili drugog lica za određivanje jemstva.....	36
4.3.5 Moralna obaveza (obećanje) okrivljenog.....	38
4.3.6 Visina jemstva.....	39
4.3.7 Predlog za određivanje jemstva.....	40
4.3.8 Odlučivanje o jemstvu.....	41
4.3.9 Prestanak jemstva.....	41
4.3.9.1 Ukidanje jemstva.....	41
4.3.9.2 Oduzimanje jemstva.....	42
6 Uporednopravni prikaz jemstva.....	42
5.1 Jemstvo u Zakonu o kaznenom postupku Republike Hrvatske.....	42
5.2 Jemstvo u Zakonu o krivičnom postupku Republike Crne Gore.....	44
5.3 Jemstvo u Zakonu o kaznena pastapata Republike Makedonije.....	46
V EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE.....	47
7.1 Opis istraživanja.....	47
7.2 Predmet istraživanja.....	47
7.3 Cilj istraživanja.....	48
7.4 Zadaci istraživanja.....	48
7.4 Hipoteze koje će biti proverene istraživanjem.....	48
7.5 Uzrok i metod istraživanja.....	48
7.6 Analiza rezultata istraživanja.....	49
7.7 Analiza postavljenih hipoteza.....	52

VI ZAKLJUČNA RAZMATRANJA.....	54
VII POPIS KORIŠĆENE LITERATURA.....	56
VIII OSTALA ISTAŽIVAČKA GRAĐA.....	57
IX SAŽETAK I KLJUČNE REČI.....	60
X BIOGRAFIJASTUDENTA.....	63

I UVOD

Naš krivični postupak kao optužno-raspravni izgrađen na načelima javnosti, usmenosti i neposrednosti u kome dolazi do rasvetljenja i rešenja krivične stvari, po svojoj prirodi je takav da je prisustvo subjekata u njemu nužno, što je naročito slučaj sa glavnim subjektima¹.

Okrivljeni ima tri osnovne dužnosti u krivičnom postupku:

1. dužnost dostupnosti tokom trajanja krivičnog postupka, tj. dužnost da se tokom trajanja krivičnog postupka ne skriva i ne beži,
2. dužnost da se odazove na poziv organa postupka i
3. dužnost da obavesti organ postupka o promeni adrese prebivališta ili boravišta, odnosno o nameri da promeni adresu prebivališta ili boravišta.²

Da bi se obezbedilo prisustvo okrivljenog u krivičnom postupku Zakonik o krivičnom postupku Republike Srbije predvideo je više mera za obezbedjenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku, a njihov redosled odgovara stepenu njihove težine, što daje mogućnost organu postupka da izabere konkretnu meru, koja navise odgovara okolnostima konkretnog slučaja.

Osnovna svrha mera za obezbedjenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku pravda se nemogućnošću sudjenja u odsustvu okrivljenog, osim u slučajevima kada je to zakonom propisano. Tu se pre svega radi o merama koje smanjuju ili neutrališu mogućnost bekstva okrivljenog tako da on na taj način postaje dostupan organima krivičnog gonjenja, čime se doprinosi ostvarenju principa pravičnosti prema kome je postulat pravne države da svakog krivca stigne zaslužena kazna ili pak o merama koje omogućuju efikasan tok i okončanje krivičnog postupka.

Krivični postupak iziskuje potrebu da u toku čitavog njegovog trajanja aktivno učestvuje okrivljeni, iz razloga jer krivični postupak počiva na principima usmenosti i neposrednosti. To je i logično, jer je njegov primarni cilj da dokaže da je nevin, odnosno u slučaju utvrđivanja krivice da dobije što blažu osudu ili što blažu pravnu kvalifikaciju učinjenog dela. Uz učešće svih krivičnoprocesnih subjekata i sama krivična stvar može biti rasvetljena i razrešena na najbolji i najefikasniji način³.

Opšte je prihvaćeno načelo da se krivični postupak vodi protiv određenog lica za koje postoje osnovi sumnje da je učinilo krivično delo koje mu se optužnim aktom stavlja na teret. U skladu sa optužnoraspravnom prirodom krivičnog postupka, pravo je i obaveza okrivljenog da učestvuje u krivičnom postupku, odnosno u pojedinim krivičnoprocesnim radnjama, kako bi u potpunosti mogao da realizuje i svoje pravo na odbranu. Zakonik je samo izuzetno, dakle, u tačno određenim slučajevima, predvideo mogućnost vođenja krivičnog postupka bez prisustva okrivljenog lica.

---

¹P. Stanojević, Č. Stevanović, Krivično procesno pravo, K. Mitrovića, 2010. godine, str. 245;

²M. Škulić, T. Bugarski, Krivično procesno pravo, Novi Sad, 2015. godine, str. 191;

³P. Stanojević, Č. Stevanović, *op. cit.*, str. 245;

Kako bi sud obezbedio prisustvo okrivljenog u krivičnom postupku predviđeno je niz mera koje sud može da primeni. Prilikom odlučivanja koju će meru u konkretnom slučaju primeniti sud je vezan zakonom koji je propisao redosled njihove primene. To znači da se teža mera može primeniti tek u slučaju ako se ista svrha ne može postići primenom blaže vrste mere. Takođe, određena mera se mora ukinuti po službenoj dužnosti ako su prestali razlozi zbog kojih je ista bila primenjena ili ako se može zameniti blažom vrstom mere.

Ciljevi rada jesu da se prikaže istorijski razvoj instituta jemstva, da se pokaže uporedno pravni prikaz instituta jemstva u nasoj zemlji sa zemljama u regionu, da se prikaže kako je mera jemstva regulisana u pozitivnom krivičnom procesnom zakonodavstvu Republike Srbije i da se ukaže na pojedine stavove sudova u pogledu praktičnih problema koji su se javili prilikom primene ove mere. U ovom radu je analizirana praksa Osnovnog suda u Nišu u pogledu primene mere jemstva, koja je pokazala da primena ove mere nije toliko zastupljena u praksi, pa je bilo neophodno utvrditi koji su to praktični razlozi njenog neprimenjivanja, a sve u cilju kako bi se doprinelo njenoj većoj primeni u praksi.

II ZAŠTITA LIČNE SLOBODE U KRIVIČNOM POSTUPKU

1.1 Zaštita lične slobode prema međunarodnim standardima o zaštiti ljudskih prava

Lična prava i slobode su danas postala redovan i obavezan element sadržine svakog Ustava, ali i ustanova međunarodnog prava, kako bi se, čak i protivno volji pojedinih država, obezbedilo njihovo poštovanje.⁴

Pored Ustava, jemstva od proizvoljnog i samovlnog lišenja slobode su sadržana u mnogobrojnim međunarodnim dokumentima. Među najznačajnijim međunarodnim dokumentima koji štite ljudska prava i slobode su u prvom redu Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima i Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Navedene konvencije naša zemlja je ratifikovala. Sve države međunarodne standarde o ljudskim pravima i slobodama primenjuju neposredno ili posredno kroz svoje unutrašnje pravo

Našim Ustavom je propisano da potvrđeni međunarodni ugovori predstavljaju deo pravnog poretka Republike Srbije i da zakoni moraju biti u saglasnosti sa Ustavom i potvrđenim međunarodnim ugovorima. Takođe naš Ustav sadrži načelo o neposrednoj primeni ustavom zajemčenih ljudskih i manjinskih prava i sloboda, koje znači da se ljudska i manjinska prava i slobode neposredno primenjuju, bez intervencije zakonodavstva, kao i da se potvrđeni međunarodni ugovori koji se odnose na ljudska i manjinska prava neposredno primenjuju.

---

4 B. Milosavljević, Ustavno parvo, Pravosudni praktikum, Beograd, 2016. godina, str. 44;

U navedenim međunarodnim pravnim aktima, jemstvo kao mera za obezbeđenje prisustva okrivljenog u krivičnom postuku, predviđeno je kao zamena za pritvor. U međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima je predviđeno u članu 9. da svako ko je uhapšen ili zatvoren zbog krivičnog dela biće u najkraćem roku izveden pred sudiju ili nekog drugog službenika, zakonom ovlašćenog da vrši pravosudne funkcije i u razumnom roku će mu se suditi ili će biti oslobođen. Stavljanje u pritvor lica koja očekuju da im se sudi ne sme biti opšte pravilo, ali puštanje na slobodu može se usloviti jemstvom kojim će se osigurati prisustvo lica u pitanju na suđenju u bilo kom stadijumu postupka, kao i u slučaju potrebe, radi izvršenja presude.⁵

Evropska konvencija o ljudskim pravima i slobodama u članu 5. propisuje pravo na slobodu i bezbednost, a u istom članu u stavu 3. propisuje “svako ko je uhapšen ili je lišen slobode radi privođenja pred nadležnu sudsku vlast zbog opravdane sumnje da je izvršio krivično delo, ili kada se to opravdano smatra potrebnim kako bi se predupredilo izvršenje krivičnog dela ili bekstvo po njegovom izvršenju, mora bez odlaganja biti izveden pred sudiju ili drugo službeno lice zakonom određeno da obavlja sudske funkcije i mora imati pravo da mu se sudi u razumnom roku ili da bude pušten na slobodu do suđenja, puštanje na slobodu može usloviti jemstvima da će se lice pojaviti na suđenju.”⁶

1.2 Standardi jemstva prema praksi Evropskog suda za ljudska prava

Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda ustanovljen je najvažniji element evropskog sistema za zaštitu ljudskih prava, tj. ustanovljen je Evropski sud za ljudska prava⁷ koji se nalazi u Francuskoj, sa sedištem u Strazburu. Uloga Evropskog suda za ljudska prava ogleda se u tome što se postupak vodi kako bi se utvrdilo da li je u konkretnom slučaju došlo do povrede nekog od prava zajemčenog samom Konvencijom.

Kako bi se izvršilo ispitivanje najvažnijih međunarodnih standarda zagarantovanih Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda koji se tiču zaštite ljudskih prava u domenu primene mere jemstva, moramo se osvrnuti na neke od najvažnijih presuda i pravnih standarda Evropskog suda za ljudska prava koji se tiču zaštite prava na slobodu i bezbednost. Stoga je neophodno izvršiti analizu izvoda iz presuda Evropskog suda koje se odnose na odabrane aspekte člana 5 stava 3 Konvencije i pravne standarde Evropskog suda u slučajevima primene mere jemstva. To smo učinili u vidu u elektronsku evidenciju presuda Evropskog suda.⁸

---

⁵Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, ratifikovan 1971. godine, Službeni list SFRJ, br. 7/71 i Službeni list SRJ -Međunarodni ugovori, br. 4/01;

⁶Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda sa dodatnim protokolima br. 1, 6, 7, 11, 12, i 13 od 1950. godine, Službeni list SCG-Međunarodni ugovori br. 5/5005 i 7/2005;

⁷Evropski sud za ljudska prava (engleski naziv: European Court of Human Rights, francuski naziv: Cour européenne des Droits de l'Homme) je sudska institucija Saveta Evrope, osnovana 1959. godine;

⁸<https://hudoc.echr.coe.int>, HUDOC, case-law database of the European Court of human rights, Council of Europe;

1.2.1 Obaveza zamene pritvora jemstvom kod postojanja opasnosti od bekstva

Evropski sud za ljudska prava obavezuje države potpisnice da u svom pravu propišu jemstvo kao zamenu za pritvor jedino u slučaju kada kao pritvorski osnov postoji opasnost od bekstva. Kod ostalih osnova za određivanje pritvora ne postoji obaveza propisivanja jemstva, kao alternative pritvoru, čime je prepušteno državama da same odluče da li će još kod nekog od pritvorskih osnova propisati jemstvo, kao alternativu pritvoru. Evropski sud za ljudska prava u svojoj praksi, a što ćemo videti iz sledeća dva primera presuda, držao se stava da je pravo na jemstvo propisano čl. 5 st. 3 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i sloboda uvedeno samo radi obezbeđenja prisustva okrivljenog na suđenju, kao i da pri odlučivanju o pritvoru nacionalni sudovi imaju obavezu da razmotre određivanje jemstva kao meru kojom se, umesto pritvorom, može obezbediti prisustvo okrivljenog u postupku. Ovo smo utvrdili uvidom u presudu *Letellier protiv Francuske*.⁹ Ukazuje se od strane Evropskog suda na to da kada je jedini preostali osnov za produžavanje pritvora strah da će optuženi pobeći i na taj način izbeći pojavljivanje na suđenju, on mora biti pušten na slobodu ukoliko je u situaciji da može da pruži odgovarajuće garancije kao uverenje da će se pojaviti, time što će na primer položiti jemstvo.

Takođe Evropski sud za ljudska prava je na stavu da se jemstvo može zahtevati samo dotle dok preovlađuju razlozi koji opravdavaju pritvor, što možemo videti iz presude Evropskog suda za ljudska prava *Mamedova protiv Rusije*.¹⁰ U ovom predmetu, tokom čitavog vremena koje je podnosilac predstavke provela u pritvoru, nadležne vlasti nisu razmislile mogućnost da obezbede njeno prisustvo primenom blaže mere prevencije, iako su mnogo puta advokati podnosioca predstavke tražili njeno puštanje na slobodu uz jemstvo ili uz obećanje da neće napustiti grad. Domaći sudovi takođe nisu objasnili u svojim odlukama zašto alternative lišenju slobode ne bi mogle da obezbede, da se suđenje neometano odvija, čime je izvršena povreda člana 5.stava 3.Konvencije.

1.2.2 Iznos koji je određen kao jemstvo nesme biti preterano visok

Prema Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i sloboda, prilikom određivanja visine jemstva, mora se voditi računa o tome da iznos koji je određen kao jemstvo ne bude preterano visok. Međutim okrivljeni se ne može žaliti da mu je određen preterano visok iznos jemstva ukoliko nije pružio podatke od suštinskog značaja za određivanje tog iznosa, kako je navedeno u presudi Evropskog suda za ljudska prava koju ćemo navesti ovde, *Bonnechaux protiv Switzerland*.¹¹ Kako iznos jemstva mora da se utvrđuje polazeći prvenstveno od imovinskog stanja okrivljenog lica, okrivljeni ne može tvrditi da mu je pritvor produžen jer je zahtevan preterano visok iznos jemstva ako sam

⁹ Videti: *Letellier protiv Francuske*, predstavka 12369/86, od 26. Jun. 1991. godina;

¹⁰ Videti: *Mamedova protiv Rusije*, predstavka br.7064/05, 1. jun 2006. godine;

¹¹ Videti: *Bonnechaux protiv Switzerland*, predstavka br. 8224/78, 5. decembar 1979.godine;

nije pružio podatke od suštinskog značaja za određivanje tog iznosa. Drugim rečima, okrivljeni, za koga sami sudski organi izraze spremnost da bude pušten na slobodu uz jemstvo, mora na savestan način obezbediti dovoljno podataka o vrednosti svoje imovine, koji se mogu proveriti ukoliko bude potrebno, da bi vlasti mogle proceniti iznos jemstva koji treba utvrditi.

1.2.3 Odbijanje jemstva zbog sumnjivog porekla novca

Poreklo novca takođe može biti razlog da se jemstvo ne prihvati, ukoliko sud utvrdi da je poreklo novca nepoznato, s pravom se može smatrati da jemstvo ne bi bila dovoljna garancija da okrivljeni neće pobeći, kao što je navedeno u sledećoj presudi Evropskog suda za ljudska prava *W protiv Switzerland*.¹² Okolnosti slučaja i karakter podnosioca dali su pravo nadležnim sudovima da odbiju njegov predlog za davanje jemstva kako iznos (CHF 30.000) tako i nepoznato poreklo novca koji bi trebalo da se položi predstavljali su nedovoljnu garanciju da će podnosilac predstavke odlučiti da ne pobjegne da ne bi izgubio položenu sumu. Međutim, nasuprot ovom, u našem zakonodavstvu, prilikom polaganja jemstva ne traže se dokazi o poreklu imovine.

1.2.4 Visina jemstva

Visina jemstva može biti razlog da se jemstvo ne prihvati, ukoliko sud utvrdi da njegova visina nije dovoljna garancija da će se okrivljeni pojaviti na suđenju, kako je i navedeno u presudi Evropskog suda za ljudska prava, *Punzelt protiv Czech Republic*.¹³ Sud zapaža da su u konkretnom periodu češki sudovi odbili ponude podnosioca da položi jemstvo u iznosu do 15.000.000 čeških kruna jer nisu smatrali da je to dovoljna garancija da će se pojaviti na suđenju. Jednom prilikom je Gradski sud izrazio spremnost da razmotri puštanje podnosioca na slobodu, zbog njegovih zdravstvenih problema, ako bi položio jemstvo od 30.000.000 čeških kruna. Gradski sud je u odluci istakao da je podnosilac izdao dva nepokrivena čeka u iznosu koji je ekvivalentan 28.400.000 čeških kruna, da je pre hapšenja nameravao da kupi dve robne kuće za 338.856.000 čeških kruna i 236.000.000, te da je obećao da ih plati u ratama u iznosu od po 150.000.000 čeških kruna. Razmotrivši konkretne okolnosti predmeta, sud zaključuje da ni stalno odbijanje puštanja na slobodu uz jemstvo, niti moguće određivanje jemstva od 30.000.000 čeških kruna, imajući u vidu razmere finansijskih transakcija podnosioca, ne predstavljaju kršenje prava podnosioca predstavke u smislu člana 5 stav 3.

1.3 Zaštita ličnih prava prema našem ustavu

---

¹²Videti: *W protiv Switzerland* predstavka br. 14379/88, 26. januar 1993. godine;

¹³Videti: *Punzelt v. Czech Republic*, 31315/96, 25. april 2000. godine;

Koncepcija ljudskih prava i sloboda počiva na ideji o uređenju odnosa između pojedinca sa jedne strane i vlasti sa druge strane. To se postiže ustvanim jemstvima prava i sloboda pojedinca, a time i prostora njihove suverene slobode u kojoj državne vlasti ne mogu proizvoljno da posežu. Lična prava i slobode su prava koja pripadaju svakom pojedincu samim tim što je ljudsko biće i ona su neotuđiva, ne mogu se nikome oduzeti, niti ih se ko može odreći, kao i to da počivaju na principu jednakosti, svako ljudsko biće ima ista prava, bez diskriminacije. Razvijena grupacija ličnih prava i sloboda ima za cilj da što potpunije obezbedi privatnu ličnost čoveka, da zaštiti njegov fizički i psihički integritet, i pruži mu prostor lične slobode od države i njenih organa.¹⁴Svrha ustavnih jemstva ljudskih prava i sloboda sastoji se u očuvanju ljudskog dostojanstva i ostvarenju pune slobode i jednakosti svakog pojedinca.

Lična prava i slobode u našem Ustavu utvrđene su u članovima od 23. do 45. člana, a to su: pravo na dostojanstvo i slobodan razvoj ličnosti, 2) pravo na život i nepovredivost fizičkog i psihičkog integriteta, 3) zabrana ropstva, položaja sličnom ropstvu i prinudnog rada, 4) pravo na slobodu i bezbednost i lišenje slobode, 5) prava pritvorenih lica, 6) pravo na pravično suđenje, 7) posebna prava okrivljenog u krivičnom postupku, 8) pravna sigurnost u kaznenom pravu, 9) pravo na rehabilitaciju i nadoknadu štete, 10) pravo na jednaku zaštitu prava i pravo na pravna sredstva, 11) sloboda kretanja, 12) pravo na privatnost i druga prava i slobode.

Ograničenje ličnih prava i sloboda moguća su samo zakonom kada to dopušta ustav, u obimu neophodnom da se ustavna svrha ograničenja zadovolji i uz poštovanje principa srazmernosti. Prilikom ograničenja pojedinog prava, svako ograničenje mora biti legitimno, opravdano i njime se ne sme zadirati u samu suštinu zajemčenog prava. Važan princip koji se mora poštovati prilikom primene mere ograničenja pojedinih prava jeste princip srazmernosti i proporcionalnosti, prema kome mera ograničenja mora biti srazmerna legitimnoj svrsi ograničenja.

Ustavom je utvrđeno da se lična sloboda može ograničiti zakonitim lišenjem slobode, koje može biti na osnovu odluke suda ili bez odluke suda, ali u oba slučaja samo iz razloga i u postupku koji su predviđeni zakonom. Državni organ koji sprovodi lišenje slobode dužan je da odmah obavesti lice, na jeziku na koji ono razume, o razlozima za lišenje slobode, optužbi koja mu se stavlja na teret i njegovima pravima, a ono ima i pravo da bez odlaganja o svom lišenju obavesti lice po svom izboru.

Svako lice lišeno slobode ima pravo na žalbu sudu, koji je dužan da hitno odluči o zakonitosti lišenja i naredi puštanje na slobodu ako je lišenje bilo nezakonito. Prema licu lišenom slobode mora se postupati čovečno i sa uvažavanjem dostojanstva njegove ličnosti, nad njim se ne sme sprovoditi nasilje ili od njega iznuđivati iskazi. Kad je lice lišeno slobode bez odluke suda, odmah mu se saopštavaju njegova dopunska prava, da ništa ne izjavi i da ne bude saslušano bez prisustva branioca i ono se mora bez odlaganja,

---

14B. Milosavljević, op. cit., str.44;

a najkasnije u roku od 48 časova, vreme najdužeg trajanja, tzv. zadržavanja lica ili policijski pritvor, predati nadležnom sudu ili pustiti na slobodu.

Kod prava pritvorenih lica ustavom je utvrđeno da se pritvor kao mera može primeniti prema licu za koje postije osnovi sumnje da je učinilo krivično delo i samo kad je to neophodno radi vođenja krivičnog postupka i to na osnovu odluke suda.

Ovakvom odredbom, Ustav utvrđuje da sud nije obavezan da odredi pritvor kao najtežu meru čim postoji sumnja da je određeno lice izvršilo krivično delo, već može odrediti i blaže mere među kojima je i jemstvo ako se njima može obezbediti uspešno vođenje krivičnog postupka. Odredbama Zakonika o krivičnom postupku utvrđeno je da je sud dužan da prilikom određivanja koju će meru za uspešno vođenje krivičnog postupka odrediti, vodi računa da ne primenjuje težu meru ako se svrha može postići blažom merom, o čemu ćemo detaljnije izložiti u posebnom delu ovog rada.

Ustavom je utvrđeno da do podizanja optužnice, pritvor može da traje najduže šest meseci, a posle toga njegovo trajanje sud svodi na najkraće neophodno vreme, u skladu sa zakonom i ustavnim načelom prema kome se pritvorenik pušta da se brani sa slobode čim prestanu razlozi zbog kojih je pritvor određen, čime se ostvaruje ustavom zajemčeno pravo na slobodu.

III. MERE ZA OBEZBEDJENJE PRISUSTVA OKRIVLJENOG U KRIVIČNOM POSTUPKU

2.1 Pojam mera za obezbeđenje prisustva okrivljenog

Za normalno i uspešno odvijanje toka krivičnog postupka neophodno je prisustvo tačno određenih lica, javnog tužioca, okrivljenog, svedoka, veštaka, jer se na taj način realizuju određena načela i instituti krivičnoprocesnog prava. Prisustvo glavnih procesnih subjekata je nužna pretpostavka za zakonito i objektivno rasvetljavanje i rešavanje konkretne krivične stvari i utvrđivanje materijalne istine. Obavezu da prisustvuju krivičnom postupku navedena lica u najvećem broju slučajeva ispunjavaju dobrovoljno, međutim postoje situacije u kojima je potrebno primeniti određene mere prinude, kada dužnost nije ispunjena. To se postiže merama za obezbeđenje prisustva okrivljenog i nesmetano vođenje krivičnog postupka.

Mere za obezbeđenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku možemo definisati kao radnje procesne prinude kojima se, u procesne svrhe, prevashodno ograničava lična sloboda okrivljenog.¹⁵

Mere za obezbeđenje prisustva okrivljenog i nesmetano vođenje krivičnog postupka imaju dvojako određeni cilj. U prvom redu to je obezbeđenje prisustva okrivljenog, kao i osumnjičenog u krivičnom postupku i drugo, kako bi se obezbedilo uspešno i nesmetano vodjenje krivičnog postupka.

---

¹⁵V. Đurđić, Krivično procesno pravo, opšti deo, Niš, 2014. godina, str. 382;

One se mogu primeniti samo prema licu za koje postoje osnovi sumnje da je izvršilo određeno krivično delo i koje ima svojstvo okrivljenog uključujući i svojstvo osumnjičenog bez obzira o kojoj se fazi krivičnog postupka radi i ako postoji opasnost od mogućnosti nastanka štete koju treba na vreme predupređiti.

Mere za obezbeđenje prisustva okrivljenog mogu da budu određene isključivo od strane suda ili javnog tužioca, a prilikom određivanja obavezno se mora voditi računa o principu srazmernosti, odnosno da se ne primenjuje teža mera ukoliko se ista svrha može postići blažom. Mere za obezbeđenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku, predstavljaju obavezu za okrivljenog, čije neispunjenje povlači za sobom štetne posledice po okrivljenog, koje se sastoje u određivanju neke od preostalih strožih mera.

2.2 Vrste mera za obezbeđenje prisustva okrivljenog

U krivičnom procesnom zakonodavstvu Srbije postoji više mera za obezbeđenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku koje su predviđene u Zakoniku o krivičnom postupku Republike Srbije iz 2011.godine.¹⁶ To su :

- 1) poziv (predviđen u članu 191. ZKP RS);
- 2) dovođenje (predviđeno u članu 195. ZKP RS);
- 3) zabrana prilaženja, sastajanja ili komuniciranja sa određenim licem i posećivanja određenih mesta (predviđeno u članu 197. ZKP RS);
- 4) zabrana napuštanja boravišta (predviđeno u članu 199. ZKP RS);
- 5) jemstvo (predviđeno u čl.202. ZKP RS);
- 6) zabrana napuštanja stana (predviđeno u čl.208. ZKP RS); i
- 5) pritvor (predviđen u čl. 210. ZKP RS)

2.2.1 Poziv

Poziv je prva i najblaža mera za obezbeđenje prisustva okrivljenog i drugih subjekata u krivičnom postupku¹⁷. Zakonik o krivičnom postupku razlikuje tri vrste poziva: pozivanje okrivljenog, pozivanje drugih učesnika postupka i pozivanje javnim oglasom.

2.2.1.1 Pozivanje okrivljenog

Poziv predstavlja rutinsku meru za obezbeđenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku, a koji se nalazi na slobodi.¹⁸ Redovan način za obezbeđenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku vrši se merom pozivanja u smislu čl. 191. Zakonika o krivičnom postupku Republike Srbije. Poziv se kao mera za obezbeđenje

---

¹⁶Zakonik o krivičnom postupku čl. 188.(Sl. Glasnik RS, br. 72/2011, 121/2012, 32/2013, 55/2014, i 35/2019.);

¹⁷P. Stanojević, Č. Stevanović, *op. cit.*, str. 246;

¹⁸M. Škulić, T. Bugarski, *op. cit.*, str. 192;

prisustva okrivljenog primenjuje u slučaju kada okrivljeni treba da bude saslušan ili kada treba da prisustvuje izvršenju neke druge krivičnoprocesne radnje. Sud vrši pozivanje okrivljenog na taj način što upućuje poziv okrivljenom slanjem zatvorenog pismenog poziva putem pošte ili preko državnog organa. Sadržina poziva je zakonikom izričito propisana.

Tako poziv mora da sadrži sledeće sastavne elemente: naziv organa koji poziva, ime i prezime okrivljenog, zakonski naziv krivičnog dela koje mu se stavlja na teret, mesto gde okrivljeni treba da dodje, dan i čas dolaska, naznačenje da se poziva u svojstvu okrivljenog i upozorenje da će u slučaju nedolaska biti prinudno doveden, službeni pečat i ime i prezime tužioca, odnosno sudije koji poziva¹⁹. Ovo je obavezna sadržina poziva propisana Zakonikom o krivičnom postupku. Pored ovih elemenata, poziv može da sadrži i dopunske elemente, i to: ako se neko poziva prvi put, poučice se o pravu da uzme branioca kao i da branilac, može da prisustvuje njegovom saslušanju. Uz poziv se takodje okrivljenom mogu dostaviti i drugi spisi.

Ako je okrivljeni sprečen da se odazove pozivu iz opravdanih razloga, dužan je da o tome bez odlaganja obavesti sud koji ga je pozvao. On je takode obavezan da obavesti sud i o promeni svoje adrese prebivališta, odnosno o nameri da promeni boravište. O ovoj obavezi se okrivljeni poučava već prilikom prvog saslušanja, odnosno prilikom dostavljanja optužnice bez sprovođenja istrage, optužnog predloga ili privatne tužbe uz predočavanje posledica propuštanja zakonske obaveze.

Ako okrivljeni ne može da se odazove pozivu usled bolesti ili neke druge neotklonjive smetnje (zakonik ne određuje izričito koja je to smetnja, već to predstavlja faktičko pitanje koje sud rešava u svakom konkretnom slučaju), okrivljeni se može saslušati i u mestu gde se nalazi ili se može pak obezbediti njegov prevoz do sudske zgrade ili drugog mesta na kome se određena procesna radnja preduzima, a gde je inače neophodno njegovo prisustvo²⁰.

No, u slučaju da okrivljeni ima branioca, tada organ koji vodi krivični postupak nakon prvog pozivanja okrivljenog na napred navedeni način, može ga pozivati izuzetno i na sledeći način – upućivanjem poziva braniocu o čemu se okrivljeni mora poučiti prilikom prvog pozivanja pred nadležni organ. Ova izuzetna zakonska mogućnost je predviđena tek po ispunjenju sledećih kumulativno predviđenih uslova:

- a) ako sud oceni da je takav način pozivanja opravdan u konkretnom slučaju i
- b) ako to nije u suprotnosti sa pravičnim vođenjem krivičnog postupka.

U slučaju da se okrivljeni ne odazove na uredno primljeni poziv iz neopravdanih razloga, sud može prema njemu da preduzme druge zakonom predviđene mere, kao što je mera dovodjenja.

---

¹⁹Zakonik o krivičnom postupku čl. 191.(Sl. Glasnik RS, br. 72/2011, 121/2012, 32/2013, 55/2014, i 35/2019.);

²⁰P. Stanojević, Č Stevanović, *op. cit.*, str. 247;

2.2.1.2 Pozivanje ostalih učesnika u postupku

Pored okrivljenog, u krivičnom postupku se mogu pozivati i ostali učesnici u postupku, a to mogu biti, svedoci, veštaci, oštećeni, punomoćnik oštećenog, građani radi prikupljanja obaveštenja i drugi. Pre podizanja optužnice javni tužilac poziva svedoka, veštaka ili drugog učesnika u postupku, a ako javni tužilac to ne učini, na zahtev okrivljenog i njegovog branioca, pozivanje vrši sudija za prethodni postupak.²¹ Posle podizanja optužnice, svedoka, veštaka ili drugog učesnika u postupku poziva sud, ako je odredio njegovo ispitivanje ili stranke i branilac, ako preuzmu obavezu da to učine.²² Kada se maloletno lice koje nije navršilo 16 godina poziva u svojstvu svedoka, pozivanje se vrši preko njegovih roditelja, odnosno zakonskih zastupnika, osim ako to nije moguće zbog potrebe da se hitno postupa ili zbog drugih opravdanih razloga.²³ Učesnik u postupku koji izbegava da primi poziv može se kazniti novčano do 150.000 dinara. Rešenje o novčanom kažnjavanju donosi sud. Ova odredba ne primenjuje se na maloletno lice.

Organ postupka može, ukoliko raspolaže osnovima sumnje o krivičnom delu, putem javnog oglasa objavljenog u sredstvima javnog informisanja pozvati lica koja imaju saznanja o učiniocu krivičnog dela, kao i o krivičnom delu da se jave što predstavlja novinu u našem krivičnom procesnom zakonodavstvu, ova novena može biti korisna kada se istraga pokreće protiv nepoznatog učinioca.

2.2 Dovodjenje

Dovodjenje okrivljenog propisano je u čl. 195. Zakonika o krivičnom postupku Republike Srbije i predstavlja drugu vrstu mere za obezbedjenje njegovog prisustva u krivičnom postupku. Mera dovođenja se može primeniti u sledećim slučajevima:

- 1) ako je doneto rešenje o pritvoru u skladu sa odredbama Zakonika o krivičnom postupku,
- 2) ako uredno pozvani okrivljeni ne dodje po pozivu nadležnog suda, a svoj izostanak ne opravda,
- 3) ako se nije moglo izvršiti uredno dostavljanje poziva okrivljenom, a iz okolnosti očigledno proizilazi da okrivljeni izbegava prijem poziva²⁴.

---

²¹Zakonik o krivičnom postupku čl. 193. St. 2. (Sl. Glasnik RS, br. 72/2011, 121/2012, 32/2013, 55/2014, i 35/2019.);

²²Zakonik o krivičnom postupku čl. 193. St. 3. (Sl. Glasnik RS, br. 72/2011, 121/2012, 32/2013, 55/2014, i 35/2019.);

²³Zakonik o krivičnom postupku čl. 193. St. 4. (Sl. Glasnik RS, br. 72/2011, 121/2012, 32/2013, 55/2014, i 35/2019.);

²⁴Zakonik o krivičnom postupku, čl. 195. St. 1. (Službeni Glasnik RS, br. 72/2011, 121/2012, 32/2013, 55/2014, i35/2019.);

Ovu meru izdaje sud u vidu pismene naredbe. Naredba o dovodjenju treba da sadrži zakonikom tačno navedene elemente: ime i prezime okrivljenog koji se ima dovesti, mesto i godinu rođenja, zakonski naziv krivičnog dela koje mu se stavlja na teret uz navodjenje odredaba Krivičnog zakonika razlog zbog kojih je naredjeno dovodjenje, službeni pečat i potpis sudije koji je izdao ovu naredbu.²⁵ Izvršenje naredbe se poverava organu unutrašnjih poslova (policiji).

Lice organa unutrašnjih poslova kome je povereno izvršenje ovako izdate naredbe, okrivljenom kada ga pronadje, predaje pismenu naredbu i poziva ga da podje sa njim. U slučaju odbijanja okrivljenog da podje sa ovlašćenim službenim licem, on se dovodi prinudno.

Kada se radi o vojnim licima, pripadnicima policije ili straže ustanove u kojoj su smeštena lica koja su na osnovu zakona lišena slobode, sud takodje izdaje naredbu za njihovo dovodjenje s tim što ovakvo izdatu naredbu izvršava njihova komanda odnosno ustanova (zavod) u kojoj su zaposleni.

Merom dovođenja obezbeđuje se i prisustvo svedoka i veštaka, u slučaju ako se iz neopravdanih razloga ne odazove urednom pozivu²⁶. Prisustvo veštaka obezbediće se ovom merom, samo u slučaju ako se ne odazove na uredan poziv za glavni pretres.

2.3 Zabrana prilaženja, sastajanja ili komuniciranja sa određenim licem i posećivanje određenih mesta

2.3.1 Uslovi za određivanje mere zabrane prilaženja, sastajanja ili komuniciranja sa određenim licem i posećivanja određenih mesta

Ako postoje okolnosti koje ukazuju da bi okrivljeni mogao ometati postupak uticanjem na oštećenog, svedoke, saučesnike ili prikrivače, ili bi mogao ponoviti krivično delo, dovršiti pokušano krivično delo ili učiniti krivično delo kojim preti, sud može zabraniti okrivljenom prilaženje, sastajanje ili komuniciranje sa određenim licem ili zabaraniti posećivanje određenih mesta.²⁷

Zabrana prilaženja, sastajanja ili komuniciranja sa određenim licem i posećivanje određenih mesta predstavlja meru za obezbeđenje pristva okrivljenog u krivičnom postupku koja može zameniti pritvor u slučaju kada pritvor može da bude određen ili je već određen zbog postojanja okolnosti koje ukazuju da bi okrivljeni ometao tok postupka uticanjem na svedoke, saučesnike ili prikrivače ili okolnosti koje ukazuju da bi okrivljeni u kratkom vremenskom periodu ponovio krivično delo, dovršio već započeto krivično delo ili učinio krivično delo kojim preti. Međutim, i pored te sličnosti između razloga za

²⁵Zakonik o krivičnom postupku, čl. 195. St. 2. (Službeni Glasnik RS, br. 72/2011, 121/2012, 32/2013, 55/2014, i35/2019.);

²⁶P. Stanojević, Č Stevanović, *op. cit.*, str. 248;

²⁷Zakonik o krivičnom postupku, čl. 197. st. 1. (Sl. Glanik RS, br. 72/2011, 121/2012, 32/2013, 55/2014, i 35/2019.);

izricanje ove mere i razloga za određivanje mere pritvora postoje razlike, iz razloga jer su ove dve mere različite po težini, pa je za određivanje pritvora Zakonik o krivičnom postupku predvideo strože uslove. Tako je za određivanje ove mere potrebno da postoje okolnosti koje ukazuju da bi okrivljeni mogao ometati postupak uticanjem na oštećenog, svedoke, saučesnike ili prikrivače, ili bi mogao ponoviti krivično delo, dovršiti pokušano krivično delo ili učiniti krivično delo kojim preti. Sa druge strane, za određivanje mere pritvora traže se osobite okolnosti koje ukazuju da će u kratkom vremenskom periodu ponoviti krivično delo ili dovršiti pokušano krivično delo ili učiniti krivično delo kojim preti. Odluku o izboru ove mere sud će doneti kako na osnovu stepena verovatnoće, tako i drugih okolnosti konkretnog slučaja, na primer da li se radi o povratniku, koje je radnje preduzeo nakon izvršenja dela i sl., ali prilikom utvrđivanja ovih okolnosti mora da se uzme u obzir i osnovno pravilo primene mera da se strožija mera ne primenjuje ukoliko se svrha može postići blažom merom.

2.3.2 Odlučivanje o merimere zabrane prilaženja, sastajanja ili komuniciranja sa određenim licem i posećivanja određenih mesta

O određivanju mere zabrane prilaženja, sastajanja ili komuniciranja sa određenim licem i posećivanja određenih mesta odlučuje sud na predlog javnog tužioca, a posle potvrđivanja optužnice i po službenoj dužnosti. U toku istrage obrazloženo rešenje o određivanju, produženju ili ukidanju mere zabrane prilaženja, sastajanja ili komuniciranja sa određenim licem i posećivanja određenih mesta donosi sudija za prethodni postupak, a posle podignute optužnice predsednik veća, a na glavnom pretresu veće.²⁸ Ako meru nije predložio javni tužilac, a postupak se vodi za krivično delo za koje se goni po službenoj dužnosti, pre donošenja odluke će se zatražiti mišljenje javnog tužioca.²⁹

Sud može ovu meru odrediti na samom početku postupka, ali je moguće da se pritvor koji je već određen zameni ovom merom. Okrivljeni će se u rešenju o izricanju mere zabrane prilaženja, sastajanja ili komuniciranja sa određenim licem i posećivanja određenih mesta, upozoriti da se prema njemu može odrediti teža mera ako prekrši izrečenu zabranu. Rešenje se dostavlja licu u odnosu na koje je okrivljenom određena mera.

Mera zabrane prilaženja, sastajanja ili komuniciranja sa određenim licem i posećivanja određenih mesta, može trajati dok za to postoji potreba, a najduže do pravosnažnosti presude, odnosno do upućivanja okrivljenog na izdržavanje krivične sankcije koja se sastoji u lišenju slobode. Sud je dužan da svaka tri meseca ispita da li je dalje trajanje ove mere opravdano.

---

²⁸Zakonik o krivičnom postupku, čl. 198. st. 2. (Sl. Głanik RS. br. 72/2011, 121/2012, 32/2013, 55/2014, i 35/2019.);

²⁹Zakonik o krivičnom postupku, čl. 198. st. 3. (Sl. Głanik RS. br. 72/2011, 121/2012, 32/2013, 55/2014, i 35/2019.);

Protiv rešenja kojim se određuje, produžava ili ukida mera stranke mogu izjaviti žalbu. Javni tužilac može izjaviti žalbu i protiv rešenja kojim je odbijen predlog za određivanje mere. Žalba ne zadržava izvršenje rešenja.

Kontrolu primene ove mere vrši policija. Uz ovu meru sud može okrivljenom naložiti da se povremeno javlja policiji, povereniku iz organa državne uprave nadležnog za izvršenje krivičnih sankcija ili drugom državnim organu određenom zakonom.

2.4 Zabrana napuštanja boravišta

2.4.1 Uslovi za određivanje mere zabranje napuštanja boravišta

Ova vrsta mere za obezbedjenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku propisana je u čl. 199. Zakonika o krivičnom postupku Republike Srbije. Do primene ove mere za obezbedenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku, doći će u slučaju ako postoji bojazan da bi se okrivljeni u toku postupka mogao sakriti ili otići u nepoznato mesto ili u inostranstvo, sud mu može zabraniti obrazloženim rešenjem da bez odobrenja napusti mesto boravišta³⁰.

U takvim slučajevima sud može posebno obrazloženim rešenjem zabraniti okrivljenom da bez odobrenja napusti mesto prebivališta, boravišta ili određeno područje. Sud, naime, pri postojanju zakonikom navedenih okolnosti može okrivljenom da naloži sledeće zabrane ili ograničenja :

- 1) zabranu posećivanja određenih (tačno navedenih) mesta,
- 2) zabranu sastajanja sa određenim (poimenično navedenim) licima,
- 3) obavezu povremenog javljanja u tačno određeno vreme određenom državnim organu (po pravilu sudu, a izuzetno i drugom državnim organu),
- 4) privremeno oduzimanje putne ispave. U slučaju izricanja ove mere, ako okrivljeni ipak ima neodložnu potrebu da putuje u inostranstvo, sud mu može i pored ovako određene mere da vrati putnu ispravu pod sledećim uslovima : 1) da postavi punomoćnika za prijem pošte u Srbiji, 2) ako obeća da će se na svaki poziv suda odazvati i 3) ako položi jemstvo,
- 5) privremeno oduzimanje vozačke dozvole i privremena zabrana upravljanamotornim vozilom (pri čemu ove procesne mere treba razlikovati od krivičnih sankcija koje poznaje naše materijalno krivično pravo³¹ i to od : kazne oduzimanja vozačke dozvole i mere bezbednosti zabrane upravljanja motornim vozilom određene vrste ili kategorije).

Pri određivanju neke od navedenih zabrana ili obaveza okrivljenom, sud mora da vodi računa da na taj način okrivljeni ne liši prava da živi u svom stanu, da se nesmetano vidja sa članovima svoje porodice, bliskim srodnicima i svojim braniocem kao i da obavlja svoju profesionalnu delatnost. U svakom slučaju pri određivanju neke

---

³⁰P. Stanojević, Č Stevanović, *op. cit.*, str. 248;

³¹D. Jovašević, *Krivično pravo, Opšti deo*, Beograd, 2006. godine, str.246-272;

odnavedenih mera, okrivljeni se upozorava u donetom rešenju, da se u slučaju kršenja neke od postavljenih obaveza ili zabrana prema njemu može odrediti pritvor.

Zakonik o krivičnom postupku propisuje kontrolisanje poštovanja zabrane napuštanja boravišta. Prema ovom zakonskom rešenju, sud može naložiti da se prema okrivljenom licu kome je izrečena mera zabrane napuštanja određenog mesta primeni elektronski nadzor radi kontrolisanja poštovanja određenih ograničenja. Ova mera se primenjuje prema okrivljenom licu od strane nadležnog suda pod uslovom da to neće škoditi njegovom zdravlju. Uredjaj za lociranje okrivljenog (odašiljač) se pričvršćuje na zglobov ruke ili noge okrivljenog, odnosno na drugi način od strane stručnog lica. U tom slučaju je stručno lice obavezno da okrivljenom da detaljna uputstva o načinu rada postavljenog uredjaja. Stručno lice takođe i rukuje uredjajem kojim se daljinski prati kretanje okrivljenog i njegov položaj u prostoru (prijemnik). Zakon o izvršenju vanzavodskih sankcija i mera sadrži odredbu koja propisuje da kada sud prema okrivljenom odredi primenu mera zabrane napuštanja boravišta kontrolu poštovanja ograničenja koja su okrivljenom određena odlukom suda obavlja Poverenička služba preko Poverenika.

Protiv rešenja kojim se određuje, produžava ili ukida mera zabrane napuštanja boravišta, stranke i branilac mogu da izjave žalbu pri čemu je javni tužilac ovlašćen da izjavi žalbi i u slučaju kada je rešenjem odbijen njegov predlog za izricanje ove mere.

2.5 Zabrana napuštanja stana

Mere za obezbeđenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku koje omogućavaju nesmetano vođenje krivičnog postupka, koje su propisane u Zkoniku o krivičnom postupku iz 2011. godine, daju mogućnost organu postupka da izbere konkretne mere, kako bi izabrana mera najviše odgovarala okolnostima konkretnog slučaja. Jedna od tih mera jeste i mera zabrane napuštanja stana, koja je u javnosti poznata kao "kućni pritvor".

Kako su pojedini osnovi za određivanje mere zabrane napuštanja stana isti kao i neki od osnova za određivanje pritvora, može se zaključiti da je zakonodavac uvođenjem alternative pritvoru želeo da se smanji primena pritvora u praksi.

Razlozi zbog kojih zakonodavac želi da se smanji primena pritvora u praksi su dvostruki. Sa jedne strane kućni pritvor je znatno bolja opcija za okrivljenog u odnosu na klasičan pritvor iako predstavlja vid lišenja slobode, iz razloga jer okrivljeni nastavlja da boravi u svom stanu, u svojoj dobro poznatoj i udobnoj okolini, i time izbegava sve negativne posledice koje pritvor povlači sa sobom. Sa druge strane za državu je mnogo povoljnije da većem broju okrivljenih, kada su za to ispunjeni uslovi, bude određena mera zabrane napuštanja stana, a ne pritvor, iz razloga jer na taj način država štedi ogromne troškove koje bi imala za smeštaj i ishranu pritvorenika.

Iz svih napred navedenih razloga, nema dileme da organi postupka treba da, prilikom izbora mere za obezbeđenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku i uz

ispunjenost propisanih uslova, uvek da daju prednost meri zabrane napuštanja stana u odnosu na klasičan pritvor.

Sud će odrediti meru zabrane napuštanja stana kad oceni da nije potrebno da se okrivljenom odredi pritvor, tj. kad oceni da se ista svrha može postići ovom merom kao blažom. Suština ove mere se sastoji u tome da sud može zabraniti okrivljenom da bez odobrenja napusti stan u kome boravi i uz to mu može odrediti uslove pod kojima će boraviti u stanu, kao što su zabrana okrivljenom da koristi telefon internet ili da prima druga lica u stan.

Izuzetno postoji mogućnost da okrivljeni i bez odobrenja nadležnog organa može napustiti stan u kome živi ili ga može napustiti bez nadzora određenih lica pod sledećim uslovima: 1. da je to očigledno neophodno radi hitne medicinske intervencije u odnosu na njega ili na lice koje sa njim živi u tom stanu, 2. da je to očigledno neophodno radi izbegavanja ili sprečavanja ozbiljne opasnosti po život ili zdravlje ljudi, odnosno imovinu većeg obima. Okrivljeni je dužan da o napuštanju stana, razlogu i mestu na kojem se trenutno nalazi, bez odlaganja obavesti poverenika iz organa uprave nadležnog za izvršenje krivičnih sankcija.

Mera zabrane napuštanja stana se može izreći samo u odnosu na stan u kome okrivljeni ima prebivalište, a ne u odnosu na stan trećeg lica, bez obzira na pristanak tog lica da se u njegovom stanu sprovede navedena mera. Međutim kada je okrivljenom izrečena mera zabrane napuštanja stana na jednoj adresi, sud može, na njegov zahtev, iz opravdanih razloga, posebnim rešenjem izmeniti meru, tako što će okrivljenom zabraniti napuštanje stana na drugoj adresi.

2.5.1 Razlozi za određivanje mere zabrane napuštanja stana

Zakonik o krivičnom postupku je u članu 208. stavu 1. propisao razloge za određivanje mere zabrane napuštanja stana, pa tako mera zabrane napuštanja stana može biti određena ako postoje okolnosti koje ukazuju da bi okrivljeni mogao pobeći,

1) Opasnost od bekstva postoji ako se to lice krije ili se ne može utvrditi njegova istovetnost ili u svojstvu optuženog očigledno izbegava da dođe na glavni pretres ili ako postoje druge okolnosti koje ukazuju na opasnost od bekstva.

2) Zabrana napuštanja radi prevencije novih krivičnih dela- ako postoje osobite okolnosti ukazuju da će u kratkom vremenskom period ponoviti krivično delo ili dovršiti pokušano krivično delo ili učiniti krivično delo kojim preti.

3) Zabrana napuštanja stana zbog težine krivičnog dela i uznemirenja javnosti- ako je za krivično delo koje mu se stavlja na teret propisana kazna zatvora preko deset godina, odnosno kazna zatvora preko pet godina za krivično delo sa elementima nasilja ili mu je presudom prvostepenog suda izrečena kazna zatvora od pet godina ili teža kazna, a način izvršenja ili težina posledice krivičnog dela su doveli do uznemiravanja javnostikoje može ugroziti nesmetano i pravično vođenje krivičnog postupka.

Može se videti da su neki od osnova za određivanje pritvora istovremeno i osnovi za određivanje mere zabrane napuštanja stana. Iz zakonom propisanih razloga za određivanje mere zabrane napuštanja stana, može se primetiti da je izostavljen jedan od osnova za određivanje pritvora, a to je onaj koji se odnosi na postojanje okolnosti koje ukazuju da će okrivljeni uništiti, sakriti, izmeniti ili falsifikovati dokaze ili tragove krivičnog dela ili ako osobite okolnosti da će ometati postupak uticanjem na svedoke, saučesnike ili prikrivače. Zakonodavac nije obrazložio, a takođe nema ni razumnog objašnjenja, zašto ovaj osnov za određivanje pritvora nije ujedno i osnov za određivanje mere zabrane napuštanja stana, posebno imajući u vidu da se ova mera može odrediti ako osobite okolnosti ukazuju da će okrivljeni u kratkom vremenskom periodu ponoviti krivično delo ili dovršiti pokušano krivično delo ili učiniti krivično delo kojim preti.

2.5.2 Kontrola poštovanja mere zabrane napuštanja stana

Zakonik o krivičnom postupku iz 2006.godine u stavu 9.člana 168. uveo elektronski nadzor okrivljenog, a kontrola poštovanja zabrane napuštanja stana propisana je u važećem Zakoniku o krivičnom postupku iz 2011. godine u članu 190.

Prema ovom zakonskom rešenju, sud može naložiti da se prema okrivljenom licu kome je izrečena mera zabrane napuštanja stana primeni elektronski nadzor radi kontrolisanja poštovanja određenih ograničenja. Ova mera se primenjuje prema okrivljenom licu od strane nadležnog suda pod uslovom da to neće škoditi njegovom zdravlju. Uredjaj za lociranje okrivljenog (odašiljač) se pričvršćuje na zglob ruke ili noge okrivljenog, odnosno na drugi način od strane stručnog lica. U tom slučaju je stručno lice obavezno da okrivljenom da detaljna uputstva o načinu rada postavljenog uređaja. Stručno lice takođe i rukuje uređajem kojim se daljinski prati kretanje okrivljenog i njegov položaj u prostoru (prijemnik). Stručno lice, iz organa nadležnoga za izvršenje krivičnih sankcija, rukuje uređajem kojim se daljinski prati kretanje okrivljenog i njegov položaj u prostoru. U svakom slučaju elektronski nadzor obavljaju sledeći organi: policija, Bezbednosno-informativna agencija (BIA) ili drugi državni organ.

Elektronski nadzor ne predstavlja samostalnu alternativnu meru za obezbeđenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku, nego samo modalitet u njegovom izvršenju.³² Elektronskim nadzorom se dakle omogućava izvršenje alternativne mere obezbeđenja prisustva okrivljenog, primenom savremenih telekomunikacionih i satelitskih sistema kojima se prati lokacija i kretanje, uz neophodnu saglasnost lica koje se nadzire i za koje se predpostavlja da takav način kontrole i ograničenja prava i slobode smatra blažim u odnosu na pritvor i sa njim se saglašava.³³

---

³²Z. Grujić, Elektronski nadzor, Zbornik radova, Odnos prava u regionu i prava Evropske unije“ Istočno sarajevo, 2015, str. 447;

³³Z. Grujić, Elektronski nadzor, op. cit., str. 448;

2.5.3 Donošenje odluke o meri zabrane napuštanja stana i trajanje mere

U Zakoniku o krivičnom postupku je propisan postupak odlučivanja o meri zabrane napuštanja stanja. O određivanju ove mere odlučuje sud na predlog javnog tužioca, a posle potvrđivanja optužnice i po službenoj dužnosti. U toku istrage obrazloženo rešenje o određivanju, produženju ili ukidanju mere donosi sudija za prethodni postupak, a posle podignute optužnice veće. Ako mera nije od strane javnog tužioca, a postupak se vodi za krivično delo za koje se goni po službenoj dužnosti, sud pre donošenja odluke traži mišljenje javnog tužioca.

Rešenje o izricanju ove mere sadrži i upozorenje okrivljenom da se protiv njega može odrediti pritvor ako prekrši izrečenu zabranu. Zatim je propisano da mera može trajati dok za tim postoji potreba, a najduže do pravnosnažnosti presude, odnosno do upućivanja okrivljenog na izdržavanje krivične sankcije koja se sastoji u lišenju slobode, kao i da je sud dužan da svaka tri meseca ispita da li je dalje trajanje mere opravdano. Stranke i branilac mogu izjaviti žalbu protiv rešenja kojim se određuje, produžava ili ukida ova mera, dok javni tužilac može izjaviti žalbu i protiv rešenja kojim je odbijen predlog za određivanje mere. Žalba ne zadržava izvršenje rešenja.

III. PRITVOR U KRIVIČNOM POSTUPKU

3.1 Pojam i vrste pritvora

Pritvor je najteža mera predviđena za obezbeđenje prisustva okrivljenog i uspešno vođenje krivičnog postupka. Pritvor znači oduzimanje slobode kretanja okrivljenog, zbog čega se lice smešta u specijalne zatvorene prostorije.

Ukoliko je lice teško bolesno ili teško povređeno prilikom hvatanja, pružanja otpora ili prilikom vršenja krivičnog dela, smešta se u bolnicu po rešenju o pritvoru.

Danas u našem procesnom pravu postoji samo fakultativan pritvor koji se ne određuje po sili zakona, već na osnovu slobodne sudijske ocene dokaza o postojanju okolnosti koje Zakonik predviđa za osnov pritvora³⁴.

U krivičnom procesnom pravu Republike Srbije (kao uostalom i u većini savremenih krivičnoprocesnih sistema) pritvorje najteža mera kojom se obezbeđuje prisustvo okrivljenog u postupku pred krivičnim sudom i obezbeđuje efikasno i nesmetano vođenje krivičnog postupka čime se ostvaruje pravo na pravično sudjenje i pravo na sudjenje u razumnom roku.³⁵ Istovremeno, primenom mere pritvora se osetno zadire u samu srž vođenja postupka, a to je pretpostavka nevinosti. No, i pored toga, gotovo je jednodušno usvojeno shvatanje u svim savremenim krivičnopravnim sistemima da je pritvor jedna opravdana i izuzetna procesna mera. Opravdanost postojanja i primene

³⁴V. Ćupina, N. Stefanović, Pravo, teorija i praksa, Pregledni Naučni rad, UDK: 343.81/843, Novi Sad, str. 82;

³⁵G. Ilić, Pravo pritvorenog lica na sudjenje u razumnom roku, Pravni život, Beograd, broj 9/1998. godine, str. 514;

prিতvora proizilazi iz osnovane sumnje da je određeno lice (osumnjičeni ili okrivljeni) učinilo određeno krivično delo.³⁶ To drugim rečima znači da se pritvor kao preventivno lišenje slobode ne može odrediti prema bilo kom licu ako za njega ne postoji određeni stepen sumnje da je izvršilo krivično delo određeno u zakonu.

U krivičnopravnoj teoriji prisutno je više različitih shvatanja o pojmu pritvora. Prema jednom shvatanju, pritvor predstavlja preventivno lišenje slobode lica za koje postoji osnovana sumnja da je izvršilo krivično delo. U tom smislu, pritvor se shvata kao prinudno držanje okrivljenog na određenom mestu radi postizanja zakonom predviđenih procesnih ciljeva i pod uslovima određenim u zakonu³⁷.

Prema drugom shvatanju, pod pritvorom se podrazumeva svako faktičko lišenje slobode koje se primenjuje kao mera za obezbeđenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku ili radi uspešnog vođenja krivičnog postupka.

Bez obzira na pojmovno određenje, pritvor kao krivičnoprocesni institut karakterišu sledeći elementi³⁸:

1) privremeno ograničenje slobode kretanja određenog lica, 2) primenjuje se samo prema učiniocu krivičnog dela za koga postoji osnovana sumnja da je učinio delo koje mu se stavlja na teret, 3) pritvor izriče zakonom ovlašćeni organ – sud - u određenoj proceduri, 4) pritvor se izriče određenim procesnim aktom na koji nezadovoljna strana ima pravo ulaganja žalbe višem organu i 5) pritvor se određuje u slučaju postojanja zakonom izričito predviđenih razloga.

Prema organu koji određuje pritvor, ranije se u našem pravnom sistemu, razlikovao policijski pritvor³⁹ i sudski pritvor. Policijski pritvor se sastojao u ograničenju slobode nekog lica na osnovu odluke organa policije, odnosno organa unutrašnjih poslova. Ova vrsta pritvora ne postoji više u našoj zemlji, ali organi unutrašnjih poslova (policija) u određenim slučajevima i po ispunjenju zakonom (Zakonik o krivičnom postupku, Zakon o prekršajima, Zakon o policiji) taksativno predviđenih razloga mogu odrediti meru zadržavanja (takodje oblik privremenog ograničenja slobode kretanja određenog lica) Sudski pritvor je ono ograničenje slobode kretanja koje određuje sud (istražni sudija ili sudsko veće ili sudija pojedinac) u toku trajanja krivičnog postupka.

Prema fazama krivičnog postupka u kojima pritvor može biti određen, razlikuje se, pritvor u fazi istrage i pritvor nakon podizanja optužnice.

3.2 Svrha pritvora

---

³⁶S. Beljanski, Osnovi za pritvor u redovnom krivičnom postupku – međunarodni pravni standardi i naše unutrašnje pravo, Zbornik radova, Tara, 2004. godine, str.376;

³⁷Č. Stevanović, V. Đurđić, Krivično procesno pravo, Niš, 2006. godine, str.287;

³⁸G. Ilić, Model pravičnog procesa u svetlu Evropske konvencije o ljudskim pravima, Zbornik radova, Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i krivično zakonodavstvo Srbije i Crne Gore, Zlatibor, 2004. godine, str.373-382;

³⁹S. Đurđić, Pritvor određen rešenjem organa unutrašnjih poslova, Zbornik radova, Beograd, 1996. godine, str.219;

Pošto pritvor predstavlja značajno ograničenje ustavnim aktima⁴⁰ proklamovanih i garantovanih sloboda i prava čoveka i građanina, to je očigledno da moraju postojati jaki i opravdani razlozi za njegovo određivanje⁴¹. Oni se ogledaju u svrsi ili ciljkoji se mora ili teži postići određivanjem ove krivičnoprocesne mere. Naravno, pri tome treba uvek imati u vidu da se ova mera izriče izuzetno, u slučajevima koji su određeni u zakonu i to samo prema okrivljenom licu.

Osnovna svrha pritvora i cilj koji se njime postiže je obezbedenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku, odnosno neometano odvijanje krivičnog postupka. Pritvorom se naime želi obezbediti prisustvo okrivljenog u toku trajanja celog krivičnog postupka, pa se postojanje bojazni, da se njegovo prisustvo ne može obezbediti na drugi način, odnosno da će on pobeći i tako postati nedostupan organima krivičnog pravosudja, javlja kao jedan od prioriternih razloga ili osnova za njegovo određivanje ili produženje trajanja.

Kao jedna od svrha koja se želi ostvariti određivanjem pritvora navodi se i potreba da se na ovaj način onemogući (predupredi, preventivno spreči) uticaj okrivljenog na određene subjekte u krivičnom postupku (u prvom redu na svedoke, saučesnike, prikivače i druga lica),⁴² koji se javljaju kao mogući izvor podataka o učiniocu, o izvršenom delu ili osnovu i dokazima koji utvrđuju krivičnu odgovornost i kažnjivost pritvorenog lica. Pritvaranjem se takodje sprečava okrivljeni da eventualno uništi ili ošteti tragove krivičnog dela (najčešće materijane tragove) i tako onemogući ili oteža vođenje krivičnog postupka i dokazivanje njegove krivice za izvršeno delo.

Određivanje pritvora ima i jedno "specijalno preventivno dejstvo" Na ovaj se način okrivljeni, sprečava da dovrši započeto krivično delo ili da ponovi krivično delo, odnosno da učini krivično delo kojim preti. Na taj način se specijalna prevencija javlja istovremeno i kao jedna efikasa mera zaštite društva od mogućnosti ili opasnosti od povrede ili ugrožavanja društvenih dobara, vrednosti ili interesa koji su zaštićeni krivičnim zakonodavstvom od strane lica koja se nalaze u pritvoru (bar za vreme trajanja pritvora).

Kao još jedan od ciljeva primenjivanja mere pritvora, u pravnoj teoriji se, navodi i potreba da se spreči ili onemogući stvaranje nemira, panike i straha, odnosno uznemirenja kod građana, do čega bi verovatno došlo ako bi okrivljeni ostao na slobodi i posle otkrivanja njegovog krivičnog dela. To je posebno značajno kad slučajevi izvršenja krivičnih dela koji su specifična po načinu izvršenja i prouzrokovanim posledicama ukazuju na pojačano interesovanje šire javnosti (građana) za njihove posledice.

---

⁴⁰Prema članu 275.Ustava Republike Srbije iz 2006.godine (Službeni glasnik Republike Srbije broj 98/2006) svako ima pravo na ličnu slobodu i bezbednost. Lišenje slobode je dopušteno samo iz razloga i u postupku koji su predviđeni zakonom. Lice koje je lišeno slobode od strane državnog organa odmah se na jeziku koji razume obaveštava o razlozima lišenja slobode, o optužbi koja mu se stavlja na teret kao i o svojim pravima i ima pavo da bez odlaganja o svom lišenju slobode obavesti lice po svom izboru. Svako ko je lišen slobode ima pravo žalbe sudu koji je dužan da hitno odluči o zakonitosti lišenja slobode i da naredi puštanje na slobodu ako je lišenje slobode bilo nezakonito.

⁴¹V. Djurdjić, Osnovna načela jugoslovenskog krivično procesnog prava i slobode i prava čoveka i građanina, Zbornik radova, Jugoslovensko krivično zakonodavstvo i slobode i prava čoveka i građanina, Beograd, 2001. godine, str.168

⁴²O zaštiti svedoka videti: B. Banović, Zaštita svedoka u krivičnom postupku, Pravni život, Beograd, broj 9/2003. godine, str.650

Interes je i težnja društvene zajednice da se učinioi svih krivičnih dela (a posebno onih sa najtežim posledicama) izvedu pred lice pravde. Tada se određivanje pritvora javlja i kao sredstvo za obezbedenje radi eventualnog kasnijeg izvršenja izrečene kazne, što posebno važi za pritvor koji se upravo i izriče iprodužava posle podizanja optužnice.

I konačno, kao jedna od svrha koju treba da ostvari određivanje pritvora ističe se i potreba da se društvo zaštiti od učinilaca krivičnih dela zbog bojazni da bi takva lica mogla ponoviti svoju kriminalnu radnju (isto ili neko drugo krivično delo). Sa druge strane može postojati opravdana potreba da se osvetničko reagovanje, "linč" razjarene gomile, oštećenih ili drugih lica preduprede i spreče.

3.3 Pravna priroda pritvora

U pogledu određivanja pravne prirode ili karaktera pritvora, u krivičnopravnoj literaturi ne postoji jedinstveno i opšte prihvaćeno stanovište. U tom pogledu se mogu izdvojiti dva shvatanja.

Prema prvom shvatanju koje je i najizraženije, pritvor predstavlja preventivno lišenje slobode okrivljenog. To je prinudna mera koja ima čisto i isključivo procesni cilj i svrhu: obezbedjenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku i obezbedjenje efikasnog okončanja krivičnog postupka. Pritvor ne predstavlja krivičnu sankciju, niti bilo koju drugu vrstu kazne, iako je po svojoj sadržini prinudna, represivna mera (kojom se ograničava ili onemogućava sloboda kretanja okrivljenog i ograničavaju njegove druge slobode i prava). U tom smislu, pritvor kao preventivno lišenje slobode ne nastupa ipso jure kao posledica samog pokretanja krivičnog postupka, već je njegovo određivanje vezano za određene pretpostavke i određenu proceduru⁴³.

Prema drugom shvatanju, koje je i najstarije, jer potiče od klasične škole krivičnog prava s početka 18. veka čiji je tvorac Čezare Bekarija, pritvor ili istražni zatvor kako se u to vreme nazivao, predstavlja, kaznu koja se primenjuje "pre krivice". Znači, ovde se pritvor kao procesna mera izjednačava sa kaznom i to kaznom zatvora. Na taj način se anticipira krivica kao i odgovornost okrivljenog zbog učinjenog dela. On se momentom određivanja pritvora smatra „krivim", a samo je pitanje kada će i na koju visinu kazne biti osuđen. Pošto se pritvor smatra kaznom (doduše specifičnom kaznom), onda i krivični postupak, kad god je prema okrivljenom određen pritvor, mora biti okončan presudom sa određenom kaznom (vrstom i visinom kazne). Dakle, pritvor se smatra predrasudom o krivici okrivljenog.

Prilikom razmatranja pitanja o pravnoj prirodi pritvora i njegovog odnosa prema kazni (u prvom redu prema kazni zatvora) treba ukazati na činjenicu da i pored niza sličnosti, ove dve mere imaju i niz razlika. Tako se karakteristike po kojima se pritvor razlikuje od kazne zatvora mogu odrediti na sledeći način :

---

⁴³Č. Stevanović, V. Đurdjić, op.cit. str.288;

- 1) pritvor je krivičnoprocesna mera, dok je kazna uvek mera krivičnogpravnog karaktera (predviđena u materijalnom krivičnom pravu – Krivičnom zakoniku, odnosno u sporednom, pomoćnom krivičnom zakonodavstvu);
- 2) pritvor se primenjuje prema okrivljenom, dakle prema licu za koje samo postoji osnovana sumnja da je izvršilo određeno krivično delo. Kazna se pak može izreći samo prema onom okrivljenom licu za koje, je u krivičnom postupku koji je pravosnažno okončan, dokazano da je izvršilo krivično delo, da je krivično delo učinilo sa krivicom, dakle krivično odgovorno;
- 3) pritvor se može izreći u bilo kojoj fazi krivičnog postupka, dok se kazna izriče tek posle izvodjenja dokaznog postupka na glavnom pretresu kada je krivična stvar u dovoljnoj meri rasvetljena i razrešena tako da je utvrđeno da je izvršeno određeno krivično delo, da postoje dokazi da je određeno lice izvršilo to delo i da je to lice krivično odgovorno. Dakle, kazna se uvek izriče po okončanju krivičnog postupka u fazi donošenja presude (posle većanja i glasanja);
- 4) cilj pritvora se razlikuje od cilja kazne (zatvora). Pritvor se određuje u cilju obezbedjenja prisustva okrivljenog u krivičnom postupku i radi obezbedjenja efikasnog okončanja krivičnog postupka. Kazna se izriče radi zaštite društva od kriminaliteta, s tim što je svrha kažnjavanja određena višestruko, i to kao: resocijalizacija učinioca krivičnog dela, sprečavanje da ponovo izvrši krivično delo i njegovo popravljnje i prevaspitanje, vaspitni uticaj na druge da ne vrše krivična dela i uticaj na razvijanje društvene discipline i odgovornost građana, odnosno društvenog morala;

U slučaju da je prema okrivljenom u krivičnom postupku određen pritvor, a posle okončanja postupka sud izrekne određenu kaznu, obaveza je nadležnog suda da u tako odmerenu kaznu obavezno uračuna i vreme koje je okrivljeni proveo u pritvoru (ili u drugom obliku ograničenja slobode kretanja koje je na zakonu zasnovano). Tako se jedan dan pritvora izjednačava sa jednim danom kazne zatvora (kao krivične ili prekršajne kazne), osam časova rada u javnom interesu, odnosno sa 1.000 dinara novčane kazne.

3.4 Razlozi za određivanje pritvora

Prema odredbama člana 211 Zakonika o krivičnom postupku, pritvor se može odrediti protiv lica za koje postojeosnovisumnje da je učinilo krivično delo, što je prvi i osnovni uslov da bi se uopšte mogao odrediti pritvor, a pored ovog osnovnog uslova, koji sam po sebi nije dovoljan, potrebno je da postoji i jedan od sledećih opcionih razloga.⁴⁴

Pritvor se može odrediti iz sledećih razloga:

---

⁴⁴J. Matijašević Obradović, I. Joksić, Razlozi za određivanje pritvora u krivičnom procesnom zakonodavstvu Republike Srbije, Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe, str. 109;

- 1) Opasnost od bekstva- ako se to lice krije ili se ne može utvrditi njegova istovetnost ili u svojstvu optuženog očigledno izbegava da dođe na glavni pretres ili ako postoje druge okolnosti koje ukazuju na opasnost od bekstva.
- 2) Opasnost od dokazane opstrukcije- ako postoje okolnosti koje ukazuju da će uništiti, sakriti, izmeniti ili falsifikovati dokaze ili tragove krivičnog dela ili ako osobite okolnosti ukazuju da će ometati postupak uticanjem na svedoke, saučesnike ili prikrivače.
- 3) Pritvor radi prevencije novih krivičnih dela- ako osobite okolnosti ukazuju da će u kratkom vremenskom period ponoviti krivično delo ili dovršiti pokušano krivično delo ili učiniti krivično delo kojim preti.
- 4) Pritvor zbog težine krivičnog dela i uznemirenja javnosti- ako je za krivično delo koje mu se stavlja na teret propisana kazna zatvora preko deset godina, odnosno kazna zatvora preko pet godina za krivično delo sa elementima nasilja ili mu je presudom prvostepenog suda izrečena kazna zatvora od pet godina ili teža kazna, a način izvršenja ili težina posledice krivičnog dela su doveli do uznemiravanja javnosti.⁴⁵

3.5 Odluke o pritvoru

O određivanju pritvora odlučuje stvarno i mesno nadležan sud na predlog javnog tužioca, a posle potvrđivanja optužnice i po službenoj dužnosti.

Pritvor se uvek određuje rešenjem nadležnog suda (kao vrstom procesne odluke) u pismenoj formi. Rešenje o određivanju pritvora mora da sadrži određene zakonom propisane konstitutivne elemente i to: ime i prezime lica koje se pritvara, krivično delo za koje se okrivljuje, zakonski osnov za pritvor, vreme na koje je određen pritvor, vreme lišenja slobode, pouku o pravu na žalbu, obrazloženje osnova i razloga za određivanje pritvora, službeni pečat i potpis sudije koji određuje pritvor⁴⁶.

Rešenje o pritvoru se uvek predaje licu na koje se odnosi u času lišenja slobode, a najkasnije u roku od 12 časa od trenutka lišenja slobode. U spisima krivičnog predmeta se mora uvek naznačiti dan i čas lišenja slobode, kao i dan i čas predaje rešenja pritvorenom licu⁴⁷. Protiv rešenja o određivanju pritvora je dozvoljena žalba. Izjavljena žalba ne zadržava izvršenje donetog rešenja. O žalbi odlučuje veće od troje sudija van glavnog pretresa.

Veće koje odlučuje o žalbi na rešenje o određivanju pritvora, dužno je da svoju odluku donese u roku od 48 časova.

---

⁴⁵Zakonik o krivičnom postupku, čl. 211. st. 1. tačka 1,2,3, i 4 (Sl. Glasnik RS, br. 72/2011, 121/2012, 32/2013, 55/2014 i 35/2019.);

⁴⁶Zakonik o krivičnom postupku čl. 213. St. 2. (Sl. Glasnik RS, br. 72/2011, 121/2012, 32/2013, 55/2014, i 35/2019.);

⁴⁷Zakonik o krivičnom postupku čl. 213. St. 3(Sl. Glasnik RS, br. 72/2011, 121/2012, 32/2013, 55/2014, i 35/2019.);

3.6 Trajanje pritvora

Prema odredbama Zakonika o krivičnom postupku iz 2011.godine na osnovu rešenja sudije za predhodni postupak okrivljeni se može zadržati u pritvoru najviše tri meseca od dana lišenja slobode. Posle toga roka, okrivljeni se može zadržati u pritvoru samo na osnovu rešenja o produženju pritvora. Veće neposredno višeg suda može na obrazloženi predlog javnog tužioca, iz važnih razloga produžiti pritvor najviše za još tri meseca. Protiv rešenja ovog veća, dozvoljena je žalba koja ne zadržava njegovo izvršenje.

Od predaje optužnice sudu pa do upućivanja okrivljenog na izdržavanje kazne, pritvor se može odrediti, produžiti ili ukinuti rešenjem veća. Ovo rešenje se donosi po službenoj dužnosti ili na predlog stranaka i branioca⁴⁸.

Veće je dužno da po službenoj dužnosti ispita da li još postoje razlozi za pritvor i da donese rešenje o pritvoru po isteku svakih 30 dana do potvrđivanja optužnice, a po isteku svakih 60 dana nakon potvrđivanja optužnice pa do donošenja prvostepene presude.

Pritvor koji je određen ili produžen na ovaj način može trajati do upućivanja okrivljenog na izdržavanje krivične sankcije koja se satoji u lišenju slobode, a najduže dok ne istekne vreme trajanja krivične sankcije izrečene u prvostepenoj presudi.

3.7 Ukidanje pritvora

Pritvor se određuje od strane nadležnog suda kada postoje zakonom određeni razlozi za to. No, kada ti razlozi prestanu ili se pokaže da oni nisu ni postojali, tada je sud obavezan da donese rešenje o ukidanju pritvora. Naime, ukidanje pritvora pretpostavlja uvek i prestanak, ili nepostojanje razloga zbog kojih je on uostalom i bio određen. O ukidanju pritvora nadležni organ uvek odlučuje rešenjem.

U fazi istrage odluku o ukidanju pritvora donosi sudija za prethodni postupak ili veće. Rešenje o ukidanju pritvora donosi se po službenoj dužnosti ili na predlog stranaka i branioca. Sudija za prethodni postupak je dužan da i bez predloga stranaka i branioca, po isteku svakih 30 dana ispita da li još postoje razlozi za pritvor i ako utvrdi da ne postoje, donese rešenje o ukidanju pritvora⁴⁹.

Veće je dužno da i bez predloga stranaka i branioca, ispita da li još postoje razlozi za pritvor i ako utvrdi da ne postoje razlozi za pritvor, da donese rešenje o ukidanju pritvora, po isteku svakih 30 dana do potvrđivanja optužnice, a po isteku svakih 60 dana nakon potvrđivanja optužnice pa do donošenja prvostepene presude.⁵⁰

---

⁴⁸Zakonik o krivičnom postupku čl. 216. St. 3(Sl. Glasnik RS, br. 72/2011, 121/2012, 32/2013, 55/2014, i 35/2019.);

⁴⁹Zakonik o krivičnom postupku, čl. 215. st. 2. (Sl. Glasnik RS, br. 72/2011, 121/2012, 32/2013, 55/2014, i 35/2019.);

⁵⁰Zakonik o krivičnom postupku, čl. 216. st. 3. (Sl. Glasnik RS, br. 72/2011, 121/2012, 32/2013, 55/2014, i

IV JEMSTVO

4 Pojam i opšta obeležja jemstva

Veliki broj i raznovrsnost mera za obezbeđenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku i nesmetano vođenje krivičnog postupka, koje su propisane u Zakoniku o krivičnom postupku Republike Srbije iz 2011.godine proširile su mogućnost organa postupka prilikom izbora koju će konkretnu meru primeniti, kako bi izabrana mera bila ona koja najviše odgovara okolnostima konkretnog slučaja.

Jedna od tih mera jeste i mera jemstva koja je u slobodnom izražavanju poznata i kao kaucija. Imajući u vidu činjenicu da su osnovi za određivanje ove mere isti kao osnovi za određivanje pritvora, može se zaključiti da je namera zakonodavca bila da uvođenjem ove mere kao alternative pritvoru smanji njegovu primenu u praksi. U tom smislu jemstvo je specifična mera, pre svega, iz razloga jer se vezuje isključivo za pritvor.

Zakonik o Krivičnom postupku Republike Srbije iz 2011.godine, jemstvo kao meru za obezbeđenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku predviđa u članovima 202-207. Ta mera je jemstvo (kaucija)⁵¹.

Meru jemstva sud može odrediti kada oceni da nije potrebno da se okrivljenom odredi pritvor, to jest kada oceni da se ista svrha može postići ovom merom kao blažom. Kao alternativa pritvoru, ova mera ne samo da predstavlja blažu meru za obezbeđenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku, već je korisna i za okrivljenog i za državu.

Jemstvo se daje kao obezbeđenje da će okrivljeni biti prisutan tokom vođenja krivičnog postupka, dakle kao garancija njegovog prisustva. Takođe jemstvo se daje kao obezbeđenje u krivičnom postupku, kako bi se okrivljeni otpustio iz pritvora koji mu je već određen. Jemstvo je mera za obezbeđenje prisustva okrivljenog koja se primenjuje u slučaju kada postoji opasnost da će okrivljeni pobeći⁵². To znači da je jemstvo određena zamena za pritvor i to samo ako je bekstvo okrivljenog jedini razlog za određivanje pritvora⁵³, što znači da je jemstvo supsidijarnog karaktera u odnosu na pritvor i služi kao alternativa pritvoru, odnosno kao realizacija načela srazmernosti prilikom određivanja mera za obezbeđenje prisustva okrivljenog i nesmetano vođenje krivičnog postupka.

Pored toga što ima supsidijarni karakter, jemstvo ima velike prednosti u odnosu na ostale mere kojima se obezbeđuje prisustvo okrivljenog i nesmetano vođenje krivičnog postupka. Najznačajnija prednost ogleda se u tome što ona samo trenutno pogađa imovinska prava okrivljenog, a pritom se bez zadiranja u prava okrivljenog na ličnu slobodu, postižu efekti u cilju obezbeđenja njegovog prisustva i nesmetanog

---

35/2019.);

⁵¹T. Vasiljević, M. Grubač, Komentar Zakonika o krivičnom postupku, Beograd, 2004. godine, str. 271;

⁵²P. Stanojević, Č. Stevanović, *op. cit.*, str. 248;

⁵³P. Stanojević, Č. Stevanović, *op. cit.*, str. 248;

vođenja postupka. S druge strane, primena ove mere, za razliku od pritvora, koji je neminovno podrazumevao izdatke materijalne prirode, ne predstavlja trošak za budžet. Osim toga ovde se ne postavlja pitanje naknade nematerijalne štete usled lišenja slobode, koju lice može potraživati ukoliko dođe do oslobađajuće presude, što smo već napomenuli.⁵⁴

Institut jemstva postoji i u drugim granama, poput građanskog ili upravnog prava, a prisutan je i u izvršnom postupku. U odnosu na jemstvo u drugim granama, gde ono predstavlja garanciju ispunjenja imovinskih obaveza određenog lica, u krivičnom postupku jemstvo se određuje da bi se obezbedilo prisustvo okrivljenog u krivičnom postupku i nesmetano vođenje krivičnog postupka.

4.1 Istorijski razvoj jemstva

4.1.1 Zakon o krivičnom postupku FNRJ iz 1948

Jemstvo kao mera za obezbeđenje prisustva okrivljenog i nesmetano vođenje krivičnog postupka, bilo je predviđeno u zakonu o krivičnom postupku od 1948 godine, u glavi XIII u članu 137. pod nazivom Mere za obezbeđenje prisustva okrivljenog. Pored jemstva ovde su bile predviđene i sledeće mere: 1) dovođenje, 2) obećanje okrivljenog da neće napustiti boravište, 3) jemstvo, 4) pritvor, 5) istražni zatvor.⁵⁵

Pri ocenjivanju koja će se mera obezbeđenja primeniti, pored posebnih uslova propisanih kod pojedinih mera, treba imati naročito u vidu težinu krivičnog dela, osnovanost sumnje da je okrivljeni učinilac krivičnog dela, njegovo stanje zdravlja, zanimanje i porodične prilike. Javni tužilac, isledni organi ili sud bili su dužni i bez predloga okrivljenog ukinuti meru obezbeđenja kad prestanu razlozi zbog kojih je bila određena, odnosno zameniti je drugom merom obezbeđenja.

Ako bi se okrivljeni imao staviti ili je već stavljen u pritvor ili istražni zatvor zbog bojazni da će pobeći, može se ostaviti u slobodi odnosno može se pustiti na slobodu ako on lično ili ko drugi za njega pruži jemstvo da do kraja krivičnog postupka neće pobeći, a okrivljeni da obavezu da bez odobrenja neće napustiti svoje boravište i da se neće kriti.⁵⁶

U slučaju obaveznog pritvora ili istražnog zatvora nije dozvoljeno jemstvo.⁵⁷ Jemstvo određuje isledni organ, javni tužilac ili sud s obzirom na posledice krivičnog dela, na lične i porodične prilike okrivljenog kao i na imovinsko stanje onoga koji daje jemstvo. Jemstvo se sastoji u garantiji jednog ili više građana da okrivljeni neće pobeći, u polaganju gotovog novca ili predmetima od vrednosti ili u davanju hipoteke na nepokretnost.

Ako okrivljeni pobegne vrednost data kao jemstvo pripada državi. I pored datog jemstva okrivljeni će se staviti u pritvor odnosno u istražni zatvor ako se sprema za

---

54 A. Trešnjev, Mere za obezbeđenje prisustva okrivljenog i nesmetano vođenje krivičnog postupka, Doktorska disertacija, Beograd, 2016. godine, str 339;

55 Videti: članove 132-139 Zakon o krivičnom postupku, čl. 132. (Službeni list br. 97/1948.);

56 Videti: Zakon o krivičnom postupku, čl. 137, st. 1. (Službeni list FNRJ br. 97/1948);

57 Videti: Zakon o krivičnom postupku, čl. 137, st. 1. (Službeni list FNRJ br. 97/1948);

bekstvo, ako na uredan poziv ne dođe a izostanak ne opravda, ili ako se pojavi koji od drugih zakonskih osnova zbog kojih se ima narediti pritvor odnosno istražni zatvor. Ako se okrivljeni stavi u pritvor ili u istražni zatvor jemstvo se ukida a položeni iznos, odnosno predmeti od vrednosti, vraćaju, odnosno hipoteka skida. Ovako će se postupiti i kada se krivični postupak pravosnažno dovrši rešenjem o obustavi postupka ili presudom. Ako je u presudi izrečena kazna popravnog rada, lišenja slobode ili lišenja slobode s prinudnim radom, jemstvo se ukida tek kada započne izdržavanje kazne.

4.1.2 Zakon o krivičnom postupku FNRJ iz 1953

Jemstvo kao mera za obezbeđenje prisustva okrivljenog i nesmetano vođenje krivičnog postupka, bilo je predviđeno u Zakoniku o krivičnom postupku od 1953 godine, u glavi XVII u članu 177. pod nazivom Mere za obezbeđenje prisustva okrivljenog i uspešno vođenje krivičnog postupka. Pored jemstva ovde su bile predviđene i sledeće mere: 1) poziv, 2) dovođenje, 3) obećanje okrivljenog da neće napustiti boravište, 4) jemstvo, 5) pritvor i istražni zatvor.⁵⁸

Prilikom odlučivanja koju će od navedenih mera primeniti nadležan organ pridržavaće se uslova određenih za primenu pojedinih mera, vodeći računa da se ne primenuje teža mera, ako se ista svrha može ostaviti blažom merom. Ove mere ukinuće se i po službenoj dužnosti kada prestanu razlozi koji su ih izazvali odnosno zameniće se drugom blažom merom kada za to nastupe uslovi.

Okrivljeni koji se ima staviti ili je već stavljen u pritvor ili istražni zatvor samo zbog bojazni da će pobeći može se ostaviti u slobodi odnosno može se pustiti na slobodu, ako on lično ili ko drugi za njega pruži jemstvo da do kraja krivičnog postupka neće pobeći, a sam okrivljeni obeća da se neće kriti i da bez odobrenja neće napustiti svoje boravište.

Jemstvo uvek glasi na novčani iznos koji se određuje s obzirom na težinu krivičnog dela, lične i porodične prilike okrivljenog i imovno stanje lica koje daje jemstvo. Jemstvo se sastoji u polaganju gotovog novca, hartija od vrednosti ili dragocenosti, ili u stavljanju hipoteke za iznos jemstva na nepokretna dobra lica koje daje jemstvo, ili u ličnoj obavezi jednog ili više građana da će u slučaju bekstva okrivljenog platiti utvrđeni iznos jemstva.

Ako okrivljeni pobegne rešenjem će se odrediti da se vrednost data kao jemstvo unese u budžet. Okrivljeni će se pored datog jemstva staviti u pritvor ili istražni zatvor ako na uredan poziv ne dođe a izostanak ne opravda, ako se sprema za bekstvo, ili ako se protiv njega pošto je ostavljen u slobodi pojavi koji drugi zakonski osnov za pritvor ili istražni zatvor. U tom slučaju jemstvo se ukida. Položeni novčani iznos, dragocenosti ili hartije od vrednosti vraćaju se, a hipoteka se skida. Na isti način će se postupiti i kada se krivični postupak pravosnažno dovrši rešenjem o obustavi postupka ili presudom.

---

⁵⁸ Videti: članove 173-180 Zakonika o krivičnom postupku, (Službeni list FNRJ, br. 40/1953.)

Ako je presudom izrečena kazna strogog zatvora ili безусловna kazna zatvora, jemstvo se ukida tek kada osuđeni započne izdržavanje kazne.

Sva rešenja o jemstvu donosi u toku izviđaja izviđajni organ pred kojim se vodi postupak, a u toku istrage istražni sudija. Posle podignute optužnice rešenje o jemstvu donosi veće okružnog suda. Rešenje kojim se određuje jemstvo i rešenje kojim se jemstvo ukida donosi se po saslušanju javnog tužioca. O žalbama protiv rešenja o jemstvu koje je doneo ovlašćeni organ unutrašnjih poslova rešava veće okružnog suda.

4.1.3 Zakon o krivičnom postupku iz 1977

Jemstvo kao mera za obezbeđenje prisustva okrivljenog i nesmetano vođenje krivičnog postupka, bilo je predviđeno u Zakoniku o krivičnom postupku od 1977 godine, u glavi XVII u članu 177. pod nazivom Mere za obezbeđenje prisustva okrivljenog i uspešno vođenje krivičnog postupka. Pored jemstva ovde su bile predviđene i sledeće mere: 1) poziv, 2) dovođenje, 3) obećanje okrivljenog da neće napustiti boravište, 4) jemstvo, 5) pritvor.⁵⁹

Prilikom odlučivanja koju će od navedenih mera primeniti nadležan organ pridržavaće se uslova određenih za primenu pojedinih mera, vodeći računa da se ne primenuje teža mera, ako se ista svrha može ostaviti blažom merom. Ove mere ukinuće se i po službenoj dužnosti kada prestanu razlozi koji su ih izazvali odnosno zameniće se drugom blažom merom kada za to nastupe uslovi.

Okrivljeni koji se ima staviti ili je već stavljen u pritvor ili istražni zatvor samo zbog bojazni da će pobeći može se ostaviti u slobodi odnosno može se pustiti na slobodu, ako on lično ili ko drugi za njega pruži jemstvo da do kraja krivičnog postupka neće pobeći, a sam okrivljeni obeća da se neće kriti i da bez odobrenja neće napustiti svoje boravište.

Jemstvo uvek glasi na novčani iznos koji se određuje s obzirom na težinu krivičnog dela, lične i porodične prilike okrivljenog i imovno stanje lica koje daje jemstvo. Jemstvo se sastoji u polaganju gotovog novca, hartija od vrednosti ili dragocenosti, ili u stavljanju hipoteke za iznos jemstva na nepokretna dobra lica koje daje jemstvo, ili u ličnoj obavezi jednog ili više građana da će u slučaju bekstva okrivljenog platiti utvrđeni iznos jemstva.

Ako okrivljeni pobegne, rešenjem će se, saglasno republičkom, odnosno pokrajskom propisu, odrediti kome će pripasti vrednost data kao jemstvo. Okrivljeni će se pored datog jemstva staviti u pritvor ili istražni zatvor ako na uredan poziv ne dođe a izostanak ne opravda, ako se sprema za bekstvo, ili ako se protiv njega pošto je ostavljen u slobodi pojavi koji drugi zakonski osnov za pritvor ili istražni zatvor. U tom slučaju jemstvo se ukida. Položeni novčani iznos, dragocenosti ili hartije od vrednosti vraćaju se,

---

⁵⁹ Videti: članove 182-189 Zakona o krivičnom postupku, (Službeni list FNRI, br. 4/1977.);

a hipoteka se skida. Na isti način će se postupiti i kada se krivični postupak pravnosnažno dovrši rešenjem o obustavi postupka ili presudom.

Ako je presudom izrečena безусловna kazna zatvora, jemstvo se ukida tek kada osuđeni započne izdržavanje kazne. Rešenje o jemstvu donosi u toku istrage istražni sudija. Posle podignute optužnice rešenje o jemstvu donosi veće. Rešenje kojim se određuje jemstvo i rešenje kojim se jemstvo ukida donosi se po saslušanju javnog tužioca, ako se postupak vodi po njegovom zahtevu.

4.1.4 Zakonik o krivičnom postupku SRJ iz 2001

Jemstvo kao mera za obezbeđenje prisustva okrivljenog i nesmetano vođenje krivičnog postupka, bilo je predviđeno u Zakoniku o krivičnom postupku od 2001. godine, u glavi VII u članu 137. pod nazivom Mere za obezbeđenje prisustva okrivljenog i nesmetano vođenje krivičnog postupka. Pored jemstva ovde su bile predviđene i sledeće mere: 1) poziv, 2) dovođenje, 3) zabrana napuštanja boravišta, 4) jemstvo, 5) pritvor.⁶⁰

Prilikom odlučivanja koju će od navedenih mera primeniti nadležan organ pridržavaće se uslova određenih za primenu pojedinih mera, vodeći računa da se ne primenjuje teža mera, ako se ista svrha može ostaviti blažom merom. Ove mere ukinuće se i po službenoj dužnosti kada prestanu razlozi koji su ih izazvali odnosno zameniće se drugom blažom merom kada za to nastupe uslovi.

Okrivljeni koji treba da bude stavljen ili je već stavljen u pritvor samo zbog postojanja okolnosti koje ukazuju da će pobeći ili ako izbegava da dođe na glavni pretres a uredno je pozvan može se ostaviti u slobodi odnosno može se pustiti na slobodu, ako on lično ili ko drugi za njega pruži jemstvo da do kraja krivičnog postupka neće pobeći, a sam okrivljeni obeća da se neće kriti i da bez odobrenja neće napustiti svoje boravište. Izmenama i dopunama zakona o krivičnom postupku, propisao je da se jemstvo može odrediti i kao obezbeđenje poštovanja mere zabrane napuštanja stana ili mesta boravišta.

Jemstvo uvek glasi na novčani iznos koji se određuje s obzirom na težinu krivičnog dela, lične i porodične prilike okrivljenog i imovno stanje lica koje daje jemstvo. Jemstvo se sastoji u polaganju gotovog novca, hartija od vrednosti ili dragocenosti, ili drugih pokretnih stvari veće vrednosti koje se lako mogu čuvati i unovčiti, i u stavljanju hipoteke za iznos jemstva na nepokretna dobra lica koje daje jemstvo, ili u ličnoj obavezi jednog ili više građana da će u slučaju bekstva okrivljenog platiti utvrđeni iznos jemstva.

Ako okrivljeni pobjegne, rešenjem će se, odrediti da vrednost data kao jemstvo pripadne pravosudnom budžetu. Okrivljeni za koga je položeno jemstvo zbog opasnosti od bekstva, staviće se u pritvor ako na uredan poziv ne dođe a izostanak ne opravda, ili ako se protiv njega, pošto je ostavljen na slobodi, pojavi koji drugi zakonski osnov za pritvor. U ovom slučaju jemstvo se ukida. Položeni novčani iznos, dragocenosti, hartije

---

⁶⁰ Videti: članove 133-140 Zakonika o krivičnom postupku, čl. 133. st. 1. Službeni list SRJ, br. 70/2001., 68/2002. i Službeni glasnik RS, 58/2004, 85/2005, 49/2007, 20/2009, 72/2009.)

od vrednosti ili druge pokretne stvari vraćaju se, a hipoteka se skida. Na isti način će se postupiti i kad se krivični postupak pravnosnažno dovrši rešenjem o obustavi postupka ili presudom.

Ako je presudom izrečena kazna zatvora, jemstvo se ukida tek kada osuđeni počne da izdržava kaznu. Rešenje o jemstvu pre i u toku istrage donosi istražni sudija. Posle podignute optužnice, rešenje o jemstvu donosi predsednik veća, a na glavnom pretresu veće. Rešenje kojim se određuje jemstvo i rešenje kojim se jemstvo ukida donosi se po pribavljenom mišljenju javnog tužioca, ako se postupak vodi po njegovom zahtevu.

4.3 Jemstvo u našem pozitivnom krivičnom procesnom zakonodavstvu

4.3.1 Razlika između jemstva u starom i novom Zakoniku o krivičnom postupku

Prema važećem Zakoniku o krivičnom postupku Republike Srbije koji je donet 2011. godine, uvedene su novine u odnosu na raniji zakonik, u odnosu na jemstvo kao meru za obezbeđenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku, a kojima su proširene mogućnosti određivanja mere jemstva i postupka njegovog određivanja.

Naime, u članu 202 novog Zakonika o krivičnom postupku je predviđeno da se pritvor može zameniti jemstvom ukoliko se pritvor određuje po dva zakonska osnova koja su propisana u čl. 211: 1) ako se okrivljeni krije ili se ne može utvrditi njegova istovetnost ili ukoliko u svojstvu optuženog očigledno izbegava da dođe na glavni pretres ili ukoliko postoje druge okolnosti koje ukazuju na opasnost od bekstva; 2) ako se okrivljenom na teret stavlja krivično delo za koje je propisana kazna zatvora preko deset godina, ili preko pet godina za krivično delo sa elementima nasilja, ili mu je već izrečena kazna zatvora od pet ili više godina, a način izvršenja dela ili težina posledice su doveli do uznemiravanja javnosti koje može ugroziti nesmetano i pravično vođenje krivičnog postupka. Ukoliko sud smatra da se svrha pritvora u ovim slučajevima može postići i jemstvom, kao blažom merom, ostaviće okrivljenog na slobodi, odnosno pustiti na slobodu ako mu je prethodno već bio određen pritvor, ukoliko okrivljeni lično ili neko drugi za njega pruži jemstvo da do kraja postupka neće pobeći, a sam okrivljeni obeća da se neće kriti i da bez odobrenja suda neće napustiti mesto boravišta.

Iz navedenog, postoji razlika u odnosu na Zakonik o krivičnom postupku iz 2001. godine. ZKP iz 2001. godine ograničavao je mogućnost određivanja jemstva kao samostalne mere isključivo na situacije postojanja opasnosti od bekstva ili izbegavanja dolaska na glavni pretres, dok, važeći ZKP proširuje mogućnost određivanja mere jemstva i u slučaju skrivanja okrivljenog, nemogućnosti utvrđivanja njegovog identiteta ili na slučajeve kada je propisana kazna zatvora preko deset, odnosno pet godina, a način izvršenja dela ili težina posledica su doveli do uznemiravanja javnosti koje može ugroziti nesmetano i pravično vođenje krivičnog postupka. Ovakvim rešenjem novi ZKP je

usaglašen sa praksom Evropskog suda za ljudska prava. Prema ZKP iz 2001. mogućnost jemstva je isključena u odnosu na lice za koje postoje osnovi sumnje da je učinilo krivično delo za koje je propisana kazna zatvora preko deset godina, odnosno preko pet godina za krivično delo sa elementom nasilja i ako je to opravdano zbog posebno teških okolnosti krivičnog dela.

Sledeća novina koja je uvedena u ZKP, a koja se odnosi na jemstvo, jeste da sud može po službenoj dužnosti, bez obzira da li su stranke podnele predloge, odredi novčani iznos koji može biti položen kao jemstvo. Odluka o tome donosi se u rešenju o određivanju pritvora ili u posebnom rešenju ako se okrivljeni već nalazi u pritvoru. Ova novina propisana je u članu 204. stavu 2. važećeg ZKP. Smatra se da će ovakvo rešenje koje afirmiše aktivniju ulogu suda i daje mu mogućnost da sam odredi novčani iznos koji mora biti položen na ime jemstva imati pozitivne efekte u praksi i rešiti mnoge nedoumice i nedoslednosti koje su do sada postojale.

U delu Zakonika o krivičnom postupku kojim se reguliše ukidanje, oduzimanje i sadržina jemstva, važeći zakonik nije predvideo značajnije novine u odnosu na raniji, osim što predviđa da se prilikom određivanja visine jemstva sud više neće voditi težinom krivičnog dela već stepenom opasnosti od bekstva koje se upravo i želi sprečiti jemstvom. Ovo je propisano u članu 202. stav 2 ZKP. Druge dve okolnosti koje sud uzima u obzir a koje su ostale nepromenjene u odnosu na ZKP iz 2001. su lične i porodične prilike okrivljenog i imovno stanje lica koje daje jemstvo.

U pogledu trajanja jemstva, važno istaći da novi ZKP, osim opšte odredbe koja predviđa da će se bilo koja od mera obezbeđenja prisustva okrivljenog ukinuti po službenoj dužnosti ili zameniti blažom merom kada za to nastupe uslovi, ne sadrži posebnu odredbu koja bi nalagala sudu da periodično ispituje osnovanost jemstva odnosno njegovu visinu. S druge strane, kada je reč o ostalim merama obezbeđenja prisustva okrivljenog, posebnim odredbama je uređena obaveza suda da periodično preispituje osnovanost ovih mera.

U pogledu oduzimanja jemstva novi ZKP se razlikuje od ranijeg zakona iz 2001. po kome se jemstvo naplaćuje u slučaju da okrivljeni pobegne, u tome što predviđa oduzimanje jemstva, ukoliko okrivljeni prekrši obećanja data prilikom određivanja jemstva, tj. ukoliko se krije ili ukoliko bez odobrenja suda napusti boravište.

4.3.2 Uslovi za određivanje mere jemsta

Postoje određena pravila koja je zakonodavac predvideo, a koja važe za sve mere za obezbeđenje prisustva okrivljenog i nesmetano vođenje krivičnog postupka, a samim tim i za jemstvo:

1. opšti uslov za primenu mere jemstva jeste uslov da organ postupka prilikom određivanja mere vodi računa da se ne primenjuje teža mera ako se ista svrha može postići blažom merom;

2. mogućnost kumulacije mera, što znači da organ postupka, u slučaju potrebe, može odrediti dve ili više mera, s tim što se to odnosi samo na mere koje se faktički mogu kombinovati;

3. obaveznost ukidanja mere, odnosno zamene mere blažom, što znači da će mera biti ukinuta po službenoj dužnosti kada prestanu razlozi zbog kojih je određena, odnosno da će biti zamenjena blažom merom kada za to budu ispunjeni potrebni uslovi.

Što se tiče uslova za određivanje jemstva, Zakonik o krivičnom postupku Republike Srbije sadrži odredbu koja glasi, okrivljeni koji treba da bude stavljen u pritvor ili je već u pritvoru zbog postojanja razloga propisanih u članu 211. stav 1. tač. 1) i 4) ovog zakonika, može se ostaviti na slobodi, odnosno može se pustiti na slobodu, ako on lično ili neko drugi za njega pruži jemstvo da do kraja postupka neće pobeći i ako sam okrivljeni, pred sudom pred kojim se vodi postupak, da obećanje da se neće kriti i da bez odobrenja suda neće napustiti boravište.⁶¹ U pogledu uslova određivanja jemstva Zakonik propisuje tri kumulativno postavljena uslova, a to su:

1. prvi uslov je da se jemstvo može odrediti samo zbog postojanja razloga propisanih u učlanu 211. stav 1. tačka 1. i 4. Zakonika o krivičnom postupku,

2. drugi uslov je da okrivljeni lično pruži jemstvo da do kraja postupka neće pobeći ili da neko drugi za njega to učini,

3. treći uslov odnosi se na obećanje okrivljenog, okrivljeni daje obećanje da se neće kriti i da bez odobrenja suda neće napustiti boravište.⁶²

4.3.3 Određivanje jemstva zbog postojanja razloga za određivanje pritvora

Prema prvom uslovu jemstvo se može odrediti samo ako okrivljeni treba da bude stavljen u pritvor ili je već u pritvoru, a iz zakonom predviđenih sledećih razloga:

- ako se okrivljeni krije ili se ne može utvrditi njegova istovetnost ili u svojstvu optuženog očigledno izbegava da dođe na glavni pretres ili ako postoje druge okolnosti koje ukazuju na opasnost od bekstva⁶³, zatim,

-ako ako postoje okolnosti koje ukazuju da će uništiti, sakriti, izmeniti, ili falsifikovati dokaze ili tragove krivičnog dela ili ako osobite okolnosti ukazuju da će ometati postupak uticanjem na svedoke, saučesnike ili prikrivače⁶⁴, ili

-ako osobite okolnosti ukazuju da će u kratkom vremenskom periodu ponoviti krivično delo ili dovršiti pokušano krivično delo ili učiniti krivično delo kojim preti⁶⁵, ili

---

61 Zakonik o krivičnom postupku čl 202, (Sl. Glasnik RS, br. 72/2011, 121/2012, 32/2013, 55/2014, i 35/2019.);

62 A. Trešnjev, op. cit., str 339;

63 Zakonik o krivičnom postupku čl 211. st. 1.1. (Sl. Glasnik RS, br. 72/2011, 121/2012, 32/2013, 55/2014, i 35/2019.);

64 Zakonik o krivičnom postupku čl 211. st. 1.2. (Sl. Glasnik RS, br. 72/2011, 121/2012, 32/2013, 55/2014, i 35/2019.);

65 Zakonik o krivičnom postupku čl 211. st. 1.3. (Sl. Glasnik RS, br. 72/2011, 121/2012, 32/2013, 55/2014, i 35/2019.);

-ako je za krivično delo koje mu se stavlja na teret zaprećena kazna zatvora u trajanju preko deset godina odnosno kazna zatvora preko pet godina za krivično delo sa elementima nasilja ili mu je presudom prvostepenog suda izrečena kazna zatvora od pet godina ili teža kazna, a način izvršenja ili težina posledice krivičnog dela su doveli do uznemiravanja javnosti koje može ugroziti nesmetano i pravično vođenje krivičnog postupka⁶⁶.

Kada je reč o određivanju mere jemstva iz navedenih razloga, zbog kojih okrivljeni treba da bude stavljen u pritvor ili je već u pritvoru, ovde se postavlja pitanje: da li je donošenje rešenja o pritvoru neizostavna pretpostavka mogućnosti određivanja jemstva? Prema jednom mišljenju, a i praksi, ovakva zakonska formulacija znači da je i u jednom i u drugom slučaju već doneseno rešenje o određivanju pritvora i da sud određivanjem jemstva ne ukida pritvor već je samo doneseno rešenje o pritvoru u stanju mirovanja, a da li će ono biti aktivirano i kada zavisi od ispunjenja preuzetih obaveza, odnosno sudbine jemstva. Nasuprot ovom, postoji stav da prednje iznesena praksa nema opravdanja jer u isto vreme ne mogu postojati odnosno biti na snazi dve sudske odluke koje se suštinski tiču iste procesne situacije a sa potpuno suprotnim sadržajem.⁶⁷

4.3.4 Materijalna garancija od strane okrivljenog ili drugog lica za određivanje jemstva

Jemstvo se sastoji u materijalnoj i moralnoj garanciji. Zakonik o krivičnom postupku propisuje da se jemstvo se sastoji u:

1. polaganju gotovog novca domaćeg ili stranog, hartija od vrednosti, dragocenosti ili drugih pokretnih stvari veće vrednosti koje se lako mogu unovčiti ili čuvati,
2. stavljanju hipoteke za iznos jemstva na nepokretna dobra lica koje daje jemstvo,
3. stavljanju drugog oblika zaloge ako za nju postoje odgovarajući javni registri i
4. ličnoj obavezi jednog ili više lica da će u slučaju bekstva okrivljenog platiti utvrđeni iznos jemstva.

Iz ovakve odredbe u zakonu proizilazi da jemstvo može biti:

1. Stvarno jemstvo i
2. Lično jemstvo

Stvarno jemstvo se može sastojati u: a) polaganju pokretnih stvari ili u stavljanju hipoteke na nepokretnosti, a lično jemstvo se sastoji u: b) ličnoj obavezi jednog građanina ili više njih da u slučaju bekstva okrivljenog plate utvrđeni iznos jemstva. Suštinska razlika između ove dve vrste jemstva sastoji se u tome što se stvarno jemstvo polaže

---

66 Zakonik o krivičnom postupku čl 211. st. 1.4. (Sl. Glasnik RS, br. 72/2011, 121/2012, 32/2013, 55/2014, i35/2019.);

67 S. Bejatović, Mere obezbeđenja prisustva okrivljenog u krivičnom postupku (pojam, ratio legis, predviđanja, vrste, opšta pravila primene, iskustva u primeni država regiona), u "Pritvor i druge mere obezbeđenja prisustva okrivljenog u krivičnom postupku" Beograd, 2019. godina str. 20

unapred, dok se lično jemstvo sastoji u plaćanju iznosa na koji glasi jemstvo tek ukoliko sud odredi da se jemstvo oduzima.⁶⁸

Bez obzira na to o kom obliku jemstva se radi, materijalna obaveza kod jemstva uvek glasi na određeni novčani iznos koji se određuje prema sledećim kriterijumima:

1. težina krivičnog dela,
2. lične i porodične prilike okrivljenog i
3. imovinsko stanje lica koje daje jemstvo.

Kada se jemstvo sastoji u stvarnoj obavezanosti okrivljenog ili nekog drugog lica okrivljeni će biti pušten na slobodu nakon pružanja dokaza da je jemstvo uplaćeno na račun budžetskih sredstava⁶⁹, a ako se sastoji u stavljanju hipoteke na nepokretnosti, okrivljeni će biti pušten na slobodu nakon pravosnažnosti upisa hipoteke na nekretninama u korist pravosudnog budžeta⁷⁰. U slučaju da se jemstvo sastoji u stavljanju hipoteke na nepokretna dobra njena vrednost se određuje prema tržišnoj vrednosti, a naplata tražbine na koju je stavljena hipoteka treba da bude lako ostvarljiva.⁷¹

Materijalnu garanciju kod jemstva uvek daje ili sam okrivljeni ili neko drugo lice, ili istovremeno i okrivljeni i jedno ili više drugih lica. Pri tome, materijalna strana jemstva uvek mora biti novčano izražena bez obzira da li se jemstvo sastoji u gotovom novcu ili drugim vrednim pokretnim stvarima. Na ime jemstva može se prihvatiti i strani novac, ali rešenje i tada glasi na određeni dinarski iznos.⁷²

Nakon određivanja vrste jemstva i nakon polaganja jemstva, ako okrivljeni traži, sud može zameniti jemstvo. Ako je jemstvo recimo određeno plaćanjem gotovog novca, na zahtev okrivljenog sud može vratiti ulaćeni iznos novca okrivljenom, i zameniti ga stavljanjem hipoteke na nepokretnosti u istom iznosu.

Kada predmet jemstva nije gotov novac, već hipoteka ili zaloga, neophodno je da sud, pored određivanja visine jemstva, utvrdi i vrednost založene stvari pokretne ili nepokretne koje će u slučaju određivanja jemstva, a nakon javne prodaje, pripasti u budžet Republike Srbije.⁷³

U slučaju određivanja ličnog jemstva, ono se na osnovu zakonske formulacije sastoji u ličnoj obavezi gađana da u slučaju bekstva okrivljenog plate utvrđeni iznos, a sud može pre odlučivanja o jemstvu da pribavi podatke o imovnom stanju lica koje se obavezuje da će platiti iznos jemstva u slučaju bekstva okrivljenog. Ako lično jemstvo daje više lica, tada ona za iznos jemstva odgovaraju solidarno.⁷⁴

---

68 A. Trešnjev, op. cit., str 345;

69 Stav iz odluke Apelacionog suda u Beogradu Kž.223/12 od 23.06.2012. godine, navedeno prema: elektronska baza podataka Ing-Pro;

70 Stav iz odluke Apelacionog suda u Beogradu Kž.10/11 od 12.01.2011. godine navedeno prema: elektronska baza podataka Ing-Pro;

71 S. Bejatović, op. cit., str. 20;

72 T. Vasiljević, M. Grubač, op. cit., str. 260,;

73 A. Trešnjev, op. cit., str 347;

74 T. Vasiljević, M. Grubač, op. cit., str. 260,;

Lično jemstvo ne može pružiti sam okrivljeni već samo druga lica za njega. U praksi to su najčešće članovi njegove porodice, mada u praksi ova vrsta jemstva nije zaživela i retko kada je sudovi određuju.

4.3.5 Moralna obaveza (obećanje) okrivljenog

Uslov da bi jemstvo uopšte bilo razmatrano jeste da okrivljeni, lično pred sudom pred kojim se vodi postupak, da obećanje da se neće kriti i da bez odobrenja suda neće napuštati boravište.⁷⁵ U tom smislu branilac okrivljenog može podneti predlog za određivanje jemstva, ali ne može u ime okrivljenog dati obećanje da se okrivljeni neće kriti i da bez odobrenja suda neće napustiti boravište⁷⁶. Pored ovoga i sud po službenoj dužnosti može odrediti jemstvo, što predstavlja novinu u našem krivičnomprocesnom zakonodavstvu. Ako smatra da su ispunjeni uslovi za određivanje jemstva, sud može i bez predloga, a nakon pribavljenog mišljenja stranaka, odrediti novčani iznos koji u konkretnom slučaju može biti položen kao jemstvo. Odluka o tome donosi se u rešenju o određivanju pritvora ili u posebnom rešenju ako se okrivljeni već nalazi u pritvoru. U navedenom slučaju, a na osnovu zakonskog rešenja, proizilazi da sud može odrediti jemstvo, ali samo uz predhodno pribavljeno mišljenje stranaka, odnosno obećanje okrivljenog da se neće skrivati i da bez odobrenja suda neće napustiti boravište.

U svakom slučaju o predlogu za određivanje jemstva mora da postoji saglasnost okrivljenog, a ovo proizilazi iz činjenice da je okrivljeni jedini koji može da pruži obećanje da se neće kriti i da bez odobrenja suda neće napustiti boravište, pa ukoliko takvo obećanje izostane, jemstvo ne može biti određeno.⁷⁷

Jemstvo se inače sastoji u moralnoj obavezi, moralna obaveza se ogleda u davanju izjave od strane okrivljenog, da okrivljeni neće pobeći do kraja krivičnog postupka, s tim što to znači da se okrivljeni neće kriti ili da bez odobrenja suda neće napustiti svoje boravište. Izjavu, odnosno obećanje da se neće kriti i da bez odobrenja suda neće napustiti boravište, okrivljeni ne može dati u formi podneska upućenog sudu, već samo lično pred sudom⁷⁸.

4.3.6 Visina jemstva

Zakon nije odredio visinu i kriterijume za određivanje iznosa jemstva u pojedinim konkretnim slučajevima.

---

75 A. Trešnjev, op. cit., str 352;

76 Stav iz odluke Osnovnog suda u Beogradu Kž.2081/00 od 12.12.2000. godine navedeno prema: elektronska baza podataka Ing-Pro;

77 A. Trešnjev, op. cit., str 339;

78 Stav iz odluke Apelacionog suda u Beogradu Kž.1351/14 od 02.07.2014. godine navedeno prema: elektronska baza podataka Ing-Pro;

Zakonom je samo propisano da jemstvo glasi na novčani iznos, a sud u svakom konkretnom slučaju određuje visinu iznosa jemstva, a visina iznosa treba da bude takava da otklanja svaku sumnju da će okrivljeni pobeći. Taj iznos mora biti dovoljno visok da se s njim može ostvariti svrha jemstva kao garancija da će okrivljeni biti prisutan u krivičnom postupku, ali to nikako ne znači da jemstvo treba da bude opredeljeno na toliki iznos da ga okrivljeni ne može položiti, odnosno da bi određivanjem jemstva u nesrazmernom visokom iznosu sud praktično opstruisao ovaj procesno pravni institut.⁷⁹ Okolnosti koje sud ceni prilikom određivanja iznosa jemstva su sledeće:

- 1) težina krivičnog dela, odnosno visina zaprećene kazne za izvršeno krivično delo,
- 2) lične i porodične prilike okrivljenog
- 3) i imovno stanje lica koje daje jemstvo⁸⁰.

Kada je reč o ovom aspektu jemstva posebno treba istaći činjenicu da pojedina zakonodavstva, čini se sasvim opravdano, izričito propisuju da lice koje daje jemstvo mora dostaviti dokaze o svom imovnom stanju i vlasništvu nad imovinom koja se daje kao jemstvo. Takav je slučaj sa krivičnoprocesnim zakonodavstvom Republike Crne Gore, gde je u članu 171. stavu 3. propisano da lice koje daje jemstvo mora dostaviti dokaze o svom imovnom stanju i vlasništvu nad imovinom koja se daje kao jemstvo, što smo već naveli u okviru uporednopravne analize mere jemstva u našem i crnogorskom pravu.

Međutim, nasuprot ovom, u tim tekstovima, kao ni u našem zakonodavstvu, koji regulišu ovu problematiku prilikom polaganja jemstva ne traže se dokazi o poreklu imovine. Razlog treba tražiti u činjenici nepostojanja precizne regulative u pogledu obavezne provere porekla imovine koja se nudi kao jemstvo i činjenici da postupak utvrđivanja porekla te imovine nije deo postupka u kome se jemstvo odobrava.⁸¹ S obzirom na sve ovo kriminalna imovina, barem za određeni period, a često i u potpunosti, može biti korišćena kao jemstvo. Imajući u vidu činjenicu da se u pojedinim slučajevima radi i o enormno visokim iznosima polaganja jemstva, a u cilju izbegavanja pranja novca i na ovaj način, čini se opravdanim razmišljanja da bi u takvim slučajevima trebalo pribaviti i te podatke.⁸²

Kada se razmatraju lične i porodične prilike okrivljenog, sud prilikom donošenja odluke o određivanju mere jemstva u obzir uzima njegovo zdravstveno stanje, stepen obrazovanja, stambena obezbeđenost okrivljenog, radna sposobnost, sposobnost da stiče zaradu i slično. Što se tiče porodičnih prilika, sud razmatra bračno stanje okrivljenog, da li ima dece, koliko dece ima, da li su maloletna, i slično.

---

79 A. Jakšić, *Evropska konvencija o ljudskim pravima-Komentar* Centar za publikacije Pravnog fakulteta u Beogradu, Beograd, 2006, str 139;

80S. Đurđić, *Primena jemstva kao mere za obezbeđenje prisustva okrivljenog – neka pitanja i iskustva*, Sudska praksa, Beograd, broj 4/1995. godine, str. 59

81 S. Bejatović, *op. cit.*, str. 21;

82 S. Bejatović, *op. cit.*, str. 59;

Prilikom odmeravanja visine jemstva, kada se jemstvo određuje na osnovu okolnosti opasnosti od bekstva, sud treba da ceni između ostalog i to gde se nalazi centar životnih aktivnosti okrivljenog, gde mu žive članovi porodice, te da li je nepokretnost koja se predlaže kao garancija da okrivljeni neće pobeći predstavlja tu istu nepokretnost u kojoj žive članovi porodice okrivljenog, kakve su posledice u slučaju propadanja jemstva i celokupno ponašanje okrivljenog pre nego što je bio lišen slobode, kako je navedeno u odluci Apelacionog suda u Beogradu.⁸³

4.3.7 Predlog za određivanje jemstva

Predlog za određivanje jemstva mogu da podnesu stranke u krivičnom postupku, branilac ili lice koje za okrivljenog daje jemstvo.⁸⁴

Pored ovoga i sud po službenoj dužnosti može odrediti jemstvo, što predstavlja novinu u našem krivičnomprocesnom zakonodavstvu. Ako smatra da su ispunjeni uslovi za određivanje jemstva, sud može i bez predloga, a nakon pribavljenog mišljenja stranaka, odrediti novčani iznos koji u konkretnom slučaju može biti položen kao jemstvo.⁸⁵ Odluka o tome donosi se u rešenju o određivanju pritvora ili u posebnom rešenju ako se okrivljeni već nalazi u pritvoru. U navedenom slučaju, a na osnovu zakonskog rešenja, proizilazi da sud može odrediti jemstvo, ali samo uz predhodno pribavljeno mišljenje stranaka.

Kako zakonska odredba glasi da predlog za određivanje jemstva mogu da podnesu stranke u krivičnom postupku, a kako stranke u krivičnom postupku predstavljaju tužilac (javni tužilac, oštećeni kao tužilac i privatni tužilac) i okrivljeni (osumnjičeni, okrivljeni, optuženi, lice prema kome se void krivični postupak), a ostali su učesnici u postupku, to iz ovakve zakonske formulacije proizilazi da predlog za određivanje mere jemstva može da podnese javni tužilac, oštećeni kao tužilac i privatni tužilac.

Predlog za određivanje jemstva ne predstavlja akt koji mora da sadrži pojedine formalne elemente. Dovoljno je navesti za kog okrivljenog i u kom iznosu se nudi jemstvo, u kom postupku se nudi, odnosno označenje predmeta, kao i elemente koji su od značaja za donošenje odluke o jemstvu, kao što su lične i porodične prilike okrivljenog, imovno stanje lica koje daje jemstvo, ukoliko sudu od ranije nisu poznati. Predlog može biti dostavljen u pismenoj formi kao podnesak, ali se može dati i usmeno. Ukoliko se

---

83 I. Simić, A. Trešnjev, zbirka sudskih odluka iz krivičnopravne materije, nema knjiga, Službeni glasnik, Beograd 2004, str. 209;(Apelacioni sud u beogradu, Kž. 2 Po1 br. 98/12 od 13.03.2012)

84 Zakonik o krivičnom postupku član 204 stav 1. (Službeni Glanik RS. br. 72/2011, 121/2012, 32/2013, 55/2014, i35/2019.);

85 Zakonika o krivičnom postupku član 205 stav 1. (Službeni Glanik RS. br. 72/2011, 121/2012, 32/2013, 55/2014, i35/2019.);

jemstvo daje usmeno, organ koji vodi postupak o tome mora sačiniti zapisnik ili službenu belešku.⁸⁶

4.3.8 Odlučivanje o jemstvu

Što se tiče donošenja odluke o jemstvu, Zakonik o krivičnom postupku sadrži odredbu kojom je propisano da u toku istrage obrazloženo rešenje o određivanju jemstva donosi sudija za prethodni postupak, a posle podignute optužnice predsednik veća, a na glavnom pretresu veće.⁸⁷ Ako jemstvo nije predložio javni tužilac, a postupak se vodi za krivično delo za koje se goni po službenoj dužnosti, sud će pre donošenja odluke zatražiti mišljenje javnog tužioca. Ako se tužilac protivi određivanju jemstva, sud nije vezan mišljenjem javnog tužioca, odnosno njegovo mišljenje nema obavezujuće pravno dejstvo za sud, ali ga sud uzima u obzir prilikom razmatranja predloga. Ako nakon podnošenja predloga za određivanje jemstva, sud ne zatraži mišljenje javnog tužioca, a postupak se vodi za krivično delo koje se goni po službenoj dužnosti, to predstavlja povredu odredaba krivičnog postupka.).⁸⁸

Sa druge strane, s obzirom da zakon propisuje da ako jemstvo nije predložio javni tužilac, a postupak se vodi za krivično delo za koje se goni po službenoj dužnosti, sud će pre donošenja odluke zatražiti mišljenje javnog tužioca. Iz ovakvog zakonskog rešenja proizilazi da sud nije u obavezi, da ukoliko je postupak pokrenut po privatnoj tužbi ili se oštećeni izjasnio da preuzima krivično gonjenje ako javni tužilac odustane, da zatraži mišljenje privatnog tužioca i oštećenog kao tužioca. Protiv rešenja kojim je odbijen predlog za određivanje jemstva, žalbu mogu izjaviti stranke i branilac ili lice koje za okrivljenog daje jemstvo. Žalba ne zadržava izvršenje rešenja.

4.3.9 Prestanak jemstva

Jemstvo prestaje na dva načina: 1) ukidanjem jemstva i 2) oduzimanjem jemstva.

4.3.9.1 Ukidanje jemstva

Da li će dato jemstvo biti vraćeno licu koje ga je i dalo ili će ostati kod suda, zavisi od ponašanja okrivljenog lica i samog okončanja krivičnog postupka. To znači da jemstvo može biti i ukinuto ako nastupe razlozi zbog kojih je postala neopravdana njegova primena kao što su: ako se okrivljeni ne odazove na uredno primljeni poziv suda, a izostanak ne opravda, ako se okrivljeni sprema za bekstvo i ako se protiv okrivljenog

---

86 A. Trešnjev, op. cit., str 352;

87 Videti: član 204. stav 2. Zakonika o krivičnom postupku (Službeni Glasnik RS. br. 72/2011, 121/2012, 32/2013, 55/2014, i35/2019.);

88 Vidi: Bilten Vrhovnog kasacionog suda broj 1/15, Beograd 2015, (Kž br. 96/10 od 02.2010. godine) str. 222;

koji je na slobodi pojavi neki drugi razlog za određivanje pritvora. U svim ovim slučajevima jemstvo se ukida u toku trajanja krivičnog postupka⁸⁹.

No, do ukidanja jemstva može doći i posle okončanja krivičnog postupka, kada rešenje o obustavi postupka postane pravosnažno ili kada doneta presuda postane pravosnažna. Ako je pak pravosnažnom presudom izrečena okrivljenom licu kazna lišenja slobode, jemstvo se ukida kada okrivljeni (dakle sada osudjeni) započne sa izdržavanjem kazne. U slučaju ukidanja jemstva, položeni novčani iznosi, druge dragocenosti, hartije od vrednosti ili pokretne stvari, vraćaju se licu kome pripadaju, a hipoteka koja je upisana na nepokretnostima briše se iz zemljišnih knjiga.

Jemstvo se ukida u formi rešenja, koje mora da sadrži obrazloženje. Protiv rešenja o ukidanju jemstva stranke, branilac i lice koje daje jemstvo imaju pravo žalbe.

Mera jemstva se može ukinuti u toku trajanja krivičnog postupka, u skladu sa načelom srazmernosti, ako su ispunjeni uslovi za primenu blaže mere, u tom slučaju jemstvo se zamenjuje nekom od zakonom propisanih blažih mera.

4.3.9.2 Oduzimanje jemstva

Osim što može biti ukinuto jemstvo može biti i oduzeto. U pogledu oduzimanja jemstva, Zakonik o krivičnom postupku Republike Srbije sadrži jedan član kojim je u prvom stavu propisano da ako okrivljeni prekrši obećanje da se neće kriti i da bez odobrenja suda neće napustiti boravište, pa to učini, sud će rešenjem oduzeti vrednost koja je data kao jemstvo u korist budžeta Republike Srbije, a u stavu drugom navodi da će se prema okrivljenom odrediti pritvor, ako okrivljeni pobegne za vreme trajanja datog jemstva i tako postane nedostupan organima krivičnog gonjenja, onda dati novac i druge vredne stvari, dragocenosti i pokretne stvari koje su date po osnovu jemstva pripadaju pravosudnom budžetu.⁹⁰

Sud u tom slučaju posebnim rešenjem odlučuje kako će se postupiti sa sredstvima koja su na ovaj način data u jemstvo. U toku istrage, obrazloženo rešenje o određivanju, oduzimanju ili ukidanju jemstva donosi sudija za predhodni postupak, a posle podignute optužnice predsednik veća, a na glavnom pretresu veće.

4.2 Uporedno pravni prikaz mere jemstva sa zemljama u regionu

U ovom delu daćemo uporednopravni prikaz mere jemstva i navešćemo druge mere za obezbeđenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku koje su predviđene u krivičnom procesnom zakonodavstvu zemalja u regionu i to Hrvatske, Crne Gore i Makedonije. Odabrali smo navedene zemlje jer je interesantno videti kako je regulisan

---

⁸⁹S. Janković, Odluka suda o jemstvu u krivičnom postupku, Pravo, teorija i praksa, Novi Sad, broj 3 4/2004. godine, str. 63;

⁹⁰Zakonik o krivičnom postupku čl. 206. st. 1 i 2. (Sl. Glasnik RS, br. 72/2011, 121/2012, 32/2013, 55/2014, i 35/2019.);

institut jemsta u pozitivnom zakonodavstvu navedenih zemalja, posebno iz razloga jer se radi o državama u kojima je primenjivan isti krivičnoprocesni zakon i isti zakon o krivičnom postupku dok su bile u sastvu bivše Jugoslavije. Poseban značaj uporednopravnog prikaza ovih pravnih sistema sa našim ogleda se u tome što su se razvijali iz istih zakonskih rešenja kao i naš.

5.2.1 Hrvatska

Jemstvo u krivičnom pravu Republike Hrvatske propisano je u Zakonu o kaznenom postupku u glavi IX, u članu 102, 103, 104 i 105, pod nazivom Mjere osiguranja prisutnosti okrivljenika i druge mjere opreza.⁹¹ Pored jemstva kao mere za obezbeđenje prisustva okrivljenog predviđene su: 1) poziv, 2) dovođenje, 3) mere opreza, 4) jemstvo, 5) hapšenje, 6) pritvor, 7) istražni zatvor u domu, 8) istražni zatvor.

Kao i u našem krivičnom procesnom pravu u Hrvatskom je propisano da sud i drugi državni organi prilikom odlučivanja o merama za obezbeđenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku, dužni su da vode računa da se ne primenjuje teža mera ako ista svrha može da se ostvari blažom merom. Takođe u oba prava je predviđeno isto rešenje ukidanja mere po službenoj dužnosti, naime sud i drugi državni organi će ove mere ukinuti po službenoj dužnosti kada prestanu razlozi koji su ih izazvali, odnosno zamenice se drugom blažom merom kada za to nastupe uslovi. Smisao načela srazmernosti je u tome da se primenom mera procesne prisile okrivljeni poštedi teže mere, ako se ista svrha može postići blažom merom, te da mu se tako sačuva najveći stepen osnovnog prava na slobodu uz istovremeno omogućavanje uspešnog vođenja krivičnog postupka.⁹²

Što se tiče jemstva propisano je da će se istražni zatvor koji je određen iz svih razloga, ukinuti ako okrivljeni ili ko drugi umesto njega položi jemstvo, a sam okrivljeni obeća da se neće kriti i da bez odobrenja neće napustiti svoje boravište, da neće ometati krivični postupak i da neće učiniti novo krivično delo. Na ovaj način pritvorenik se pušta da se brani sa slobode.⁹³

Jemstvo se određuje rešenjem, a u rešenju o određivanju jemstva sud može istovremeno odrediti visinu jemstva koja može zameniti istražni zatvor. Propisano je da jemstvo uvek glasi na svotu novca koja se određuje s obzirom na težinu krivičnog dela, lične prilike okrivljenog i imovno stanje okrivljenog.

Zakonom je određen oblik polaganja jemstva, dok se visina jemstava određuje rešenjem. Jemstvo se može sastojati u polaganju gotovog novca, vrednosnih papira, dragocenosti ili drugih pokretnih stvari veće vrednosti koje se mogu lako čuvati i unovčiti ili u stavljanju hipoteke za iznos jemstva na nekretnine osobe koja daje jemstvo. Protiv

⁹¹Zakon o kaznenom postupku, čl. 102.-105. (Narodne novine Republike Hrvatske br. 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19);

⁹²D. Krapac, Kazneno procesno pravo, prva knjiga:institucije, Narodne novine, Zagreb 2003, str. 265;

⁹³D. Krapac, op. cit., str. 267;

ovih odluka o visini jemstva i obliku polaganja jemstva, stranke imaju pravo podnošenja žalbe, a taj rok zakonom je određen na tri dana. Nakon što rešenje o određivanju jemstva postane pravnosnažno, i nakon što okrivljeni da obećanje da se neće kriti, a jemstvo bude položeno, sud će doneti rešenje o ukidanu istražnog zatvora u kojem će navesti osnov zbog kojeg je protiv okrivljenog bio određen istražni zatvor i uslove kojih se okrivljeni mora pridržavati.

Nakon što rešenje o jemstvu postane pravnosnažno sud će rešenje o jemstvu dostaviti policiji radi vršenja nadzora da li okrivljeni postupa u skladu sa uslovima određenim u rešenju o određivanju jemstva. Policija odmah obaveštava državnog tužioca i sud o okolnostima kršenja uslova određenih u jemstvu.

Ako okrivljeni postupi suprotno uslovima rešenja o jemstvu, rešenjem će se odrediti naplata iznosa jemstva u korist budzeta, a protiv okrivljenog će se odrediti istražni zatvor. Zakonom je utvrđeno da se visina određenog jemsta i oblik u kom je određeno polaganje jemstva mogu izmeniti rešenjem, ako to opravdavaju naknadno utvrđene okolnosti.

Ako se utvrdi da je okrivljeni prikrrio prave okolnosti koje su bile odlučne za odmeravanje visine jemstva ili oblika polaganja jemstva, ili ako se utvrdi postojanje razloga za istražni zatvor različitih od onih zbog kojih je bio određen istražni zatvor koji je zamenjen jemstvom, a dato jemstvo ne odgovara novim okolnostima protiv okrivljenog će se odrediti istražni zatvor, a nakon zatvaranja okrivljenika, jemstvo će se ukinuti, a položeni iznos će se vratiti, a hipoteka ukinuti.

Ako postoji ozbiljna verovatnoća da će okrivljeni postupiti suprotno uslovima rešavanja o jemstvu, na predlog državnog tužioca, može se odrediti istražni zatvor protiv okrivljenog, a jemstvo će se ukinuti te će se iznos vratiti osobi koja je dala jemstvo. Jemstvo će se ukinuti i kad se kazneni postupak pravnosnažno završi rešenjem o obustavi postupka ili presudom. Ako je presudom izrečena kazna zatvora, jemstvo se ukida kada osuđenik stupi na izdržavanje kazne.

Na osnovu svega navedeno možemo zaključiti da Republika Hrvatska u svom pozitivnom zakonodavstvu na gotovo identičan način reguliše institut jemstva kao ikrivično procesni zakoni koji su primenivani u bivšoj Jugoslaviji. Upoređivanjem mera za obezbeđenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku u hrvatskom i našem pravu može se zaključiti da su mere za obezbeđenje prisustva okrivljenog na sličan način regulisane, mada postoje i određene razlike. Tako, hrvatsko zakonodavstvo predviđa vođenje posebne evidencije o licima koja se nalaze u pritvoru. Ovakvo rešenje ima veliki praktični značaj jer sudovima i tužilaštvima omogućava da lako utvrde da li se okrivljeni koji je nedostupan nalazi u pritvoru po nekom drugom predmetu, čime se skraćuje vreme potrošeno na bespotrebno traganje za okrivljenim koji je po nekom drugom predmetu već u pritvoru. Što se tiče jemstva koje je tema našeg rada, jemstvo na sličan način regulisano u našem i hrvatskom pravu, i to kako kod uslova za određivanje jemstva, tako i kod sadržine, predlaganja, odlučivanja, oduzimanja i ukidanja jemstva.

5.2.2 Crna Gora

Jemstvo u krivičnom procesnom pravu Crne Gore propisano je u Zakoniku o krivičnom postupku koji je donet 2009.godni u glavi VIII, u članu 170, 171, 172 i 173, pod nazivom Mere za obezbeđenje prisustva okrivljenog i nesmetano vođenje krivičnog postupka. Pored jemstav kao mere za obezbeđenje prisustva okrivljenog i nesmetano vođenje krivičnog postupka predviđene su i: 1) poziv, 2) dovođenje, 3) mere nadzora, 4) jemstvo, 6) pritvor.⁹⁴

Jemstvo se može odrediti samo ukoliko postojanja okolnosti koje ukazuju da će okrivljeni pobeći ili ako izbegava da dođe na glavni pretres, a uredno je pozvan. U tom slučaju okrivljeni može se ostaviti u slobodi odnosno može se pustiti na slobodu, ako on lično ili ko drugi za njega pruži jemstvo da do kraja krivičnog postupka neće pobeći, a sam okrivljeni obeća da se neće kriti i da bez odobrenja neće napustiti svoje boravište.⁹⁵

Jemstvo uvijek glasi na novčani iznos koji se određuje s obzirom na težinu krivičnog djela, lične i porodične prilike okrivljenog i imovno stanje lica koje daje jemstvo. Jemstvo se sastoji u polaganju gotovog novca, hartija od vrijednosti, dragocenosti ili drugih pokretnih stvari veće vrednosti koje se lako mogu unovčiti i čuvati ili u stavljanju hipoteke za iznos jemstva na nepokretna dobra lica koje daje jemstvo. Lice koje daje jemstvo mora dostaviti dokaze o svom imovnom stanju i vlasništvu nad imovinom koja se daje kao jemstvo.

Ako okrivljeni pobegne, rešenjem će se odrediti da se vrednost data kao jemstvo unese u poseban razdel budžeta za rad sudova. Rešenje o određivanju jemstav pre i u toku istrage određuje sudija za istražni postupak. Posle podignute optužnice rešenje o određivanju jemstva donosi predsednik veća, a na glavnom pretresu veće. Rešenje o određivanju jemstva i rešenje kojim se jemstvo ukida donosi se po pribavljenom mišljenju drvanog tužioca, a ako se postupak vodi po njegovoj optužbi.

Celokupni Zakonik o krivičnom postupku Crne Gore i naš Zakonik o krivičnom postupku su skoro sasvim identični, pa tako su predviđene ista zakonska rešenja kako kod mera za obezbeđenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku tako i kod mere jemstva. Međutim, u Zakoniku o krivičnom postupku Crne gore u okrviru odredbi kojima se reguliše mera jemstva koju smo mi analizirali, treba posebno istaći činjenicu, po mišljenju autora čini se sasvim opravdano, izričito propisuje da lice koje daje jemstvo mora dostaviti dokaze o svom imovnom stanju i vlasništvu nad imovinom koja se daje kao jemstvo.

5.2.3 Makedonija

Jemstvo u krivičnom pravu Republike Makedonije propisano je u Zakonu o krivičnom postupku koji je donet 2010.godni u glavi XVI, članovima 150, 151, 152, 153,

⁹⁴Zakonik o krivičnom postupku čl. 171, 172 i 173, (Službeni list Crne Gore, br. 57/09, 49/10, 47/17 - odluka US, 2/15-odluka US, 35/15, 58/15 I 28/18-odluka US).

⁹⁵A. Trešnjev, op. cit., 241;

154, 155, i 156, pod nazivom Mere za obezbeđenje prisustva lica i uspešno vođenje krivičnog postupka. Pored jemstav kao mere za obezbeđenje prisustva lica predviđene su: 1) poziv, 2) mere predostrožnosti 3) jemstvo, 4) privođenje, 5) lišenje slobode, 6) zadržavanje, 7) kratkotrajni pritvor, 8) kućni pritvor, 9) pritvor.⁹⁶

U makedonskom zakonodavstvu jemstvo je fakultativna mera, što znači da se radi o procesnom institute koji može ali ne mora da se primeni.⁹⁷ Može ga odrediti samo sud na predlog stranaka, a u pogledu uslova za određivanje, može se odrediti prema licu za koje je doneta naredba o sprovođenju istražnog postupka ukoliko se oceni da postoji osnovana sumnja da je izvršilo krivično delo i kada postoji još jedna od dve okolnosti, opasnost od bekstva ili opasnost da bi okrivljeni mogao da ponovi ili dovrši krivično delo ili da učini novo krivično delo kojim preti.⁹⁸

Prilikom odlučivanja koju će od navedenih mera primeniti nadležan organ pridržavaće se uslova određenih za primenu pojedinih mera, vodeći računa da se ne primenjuje teža mera, ako se ista svrha može ostavriti blažom merom.

Jemstvo uvek glasi na novčani iznos koji se određuje s obzirom na težinu krivičnog dela, lične i porodične prilike okrivljenog i imovno stanje lica koje daje jemstvo. Jemstvo se sastoji u polaganju gotovog novca, hartija od vrednosti ili dragocenosti, ili drugih pokretnih stvari veće vrednosti koje se lako mogu čuvati i unovčiti, i u stavljanju hipoteke za iznos jemstva na nepokretna dobra lica koje daje jemstvo, ili u ličnoj obavezi jednog ili više građana da će u slučaju bekstva okrivljenog platiti utvrđeni iznos jemstva.

Jemstvo će biti vraćeno licu koje je položilo jemstvo ukoliko je doneta oslobađajuća presuda, ukoliko je optužba odbijena ili je postupak prekinut. Ukoliko je presudom izrečena kazna zatvora, jemstvo će se ukinuti kada okrivljeni bude upućen na izdržavanje kazne zatvora. Jemstvo propada, a okrivljenom se određuje pritvor, ako se ne odazove na uredan poziv, ako pobegne, dovrši ili izvrši novo krivično delo.

Upoređivanjem zakonskih rešenja mera za obezbeđenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku, između Makedonskog Zakona o krivičnata postapka i našeg Zakona o krivičnom postupku, utvrđen je veliki broj sličnosti između dva zakonska rešenja, ali i razlike. Tako, makedonsko zakonodavstvo predviđa mogućnost određivanja pritvora usled očiglednog izbegavanja okrivljenog da primi poziv. Prema ovom zakonskom rešenju pravilno se pravi razlika između izbegavanja da se primi poziv i toga da se okrivljeni krije. Naime, prema našem zakonodavstvu izbegavanje okrivljenog da primi poziv bi se podvelo pod činjenicu da se okrivljeni krije ili eventualno pod okolnost da okrivljeni izbegava da dođe na glavni pretres. Međutim, ove situacije nisu iste, jer je moguće da se okrivljeni ne krije, da on sedi kod kuće, a da samo izbegava da primi poziv,

⁹⁶Zakon o kaznena postupata 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, (Služben vesnik na Republika Makedonija, br. 150/2010).

⁹⁷M. Kančev, Garancijata kao supstitut na pritvorot, Zbornik na Pravniot fakultet Justinijan prvi vo Skopje, Skoplje, 2007, str. 176;

⁹⁸A. Trešnjev, op. cit., str 352;

u tom smislu bi trebalo da i naš zakonodavac razmisli da kao osnov za pritvor odredi I očigledno izbegavanje da se primi poziv, uz određeni broj pokušaja od strane organa postupka da se taj poziv uruči.

VII EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE

6.1 Opis istraživanja

Na osnovu odobrenja Osnovnog suda u Nišu broj 02-2190 od 16.09.2019. godine, istraživanje je obavljeno uvidom u evidenciju lica prema kojima su određene mere za obezbeđenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku sa posebnim osvrtom na sledeće mere: pritvor i jemstvo, krivične pisarnice Osnovnog suda u Nišu i uvidom u spise predmeta u kojima je određen pritvor. Iz obavljenog istraživanja može se videti da li i u kojoj meri Osnovni sud u Nišu koristi svoje zakonske mogućnosti za izricanje mera supstituta pritvoru, odnosno ako ih ne primenjuju, koji su razlozi za neprimenjivanje mera supstituta pritvora, koji su razlozi za izricanje tih mera, koja krivična dela se vrše odnosno za koja krivična dela se primenjuju mere supstituta pritvora. Istraživanje se odnosi na period od 01.01.2017. godine, pa do 31.12.2018. godine.

Konkretni podaci biće izloženi u delu „analiza rezultata istraživanja“ iz kojih se na kraju mogu izvući odgovarajući zaključci.

Konkretno istraživanje treba da pokaže upravo ono što je navedeno kao cilj izučavanja supstituta pritvora, a to je, da se izricanjem mera koje zamenjuju pritvor, racionalizuje krivično pravosuđe, rasterećuju sudovi, a sve uz pronalaženje i primenu efikasnijih i humanijih mera socijalnog i pravnog postupanja prema pojedinim učiniocima krivičnih dela.

Za istraživanje možemo reći da ima naučni, teorijski, normativni i praktični značaj jer se njime pokazuje prava slika rezultata do kojih se došlo obavljenim istraživanjem, posebno za period od 2017. godine do 2018. godine i to samo na teritoriji Osnovnog suda u Nišu.

6.2. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja je obim primene supstituta pritvora u skladu sa članom 188. stav 1. ZKP-a, u Osnovnom sudu u Nišu i to za period od 2017. godine do 2018. godine. Istraživanje je obavljeno uvidom u elektronsku bazu podataka Osnovnog suda u Nišu, tačnije, uvidom u evidenciju lica prema kojima je izrečena mera Pritvora, Jemstva, Zabrana napuštanja stana– član 210., član 202. i član 208. ZKP-a i uvidom u spise pritvorskih predmeta.

6.3. Cilj i zadaci istraživanja

Cilj istraživanja jeste da se utvrdi rasprostranjenost primene mere jemstva, kao alternative pritvoru, da se pokaže kako je mera jemstva regulisana u pozitivnom krivičnom procesnom zakonodavstvu Srbije, da se ukaže na pojedine stavove sudova u pogledu praktičnih problema koji su se javili prilikom primene ove mere.

Kroz predmet i postavljeni cilj istraživanja mogu se videti i koji su postavljeni zadaci bili, a oni su sledeći:

1. Utvrditi koliko je godišnje izrečeno mera pritvora, jemstva i zabrane napuštanja stana;
2. Utvrditi koliko je mera izrekao sudija za predhodni postupak, a koliko sudeće veće;
3. Koliko se često u praksi određuje mera jemstva i zabrane napuštanja stana;
4. Utvrditi za koja krivična dela se najčešće izriču alternativne mere pritvoru;
5. Utvrditi polnu strukturu okrivljenih prema kojima je izrečena neka od mera;

6.4. Hipoteze koje će biti proverene istraživanjem

Sprovedenim istraživanjem će biti proverene sledeće hipoteze:

1. Primena supstituta pritvora pozitivno utiče na racionalizaciju krivičnog pravosuđa i rasterećenje sudova;
2. Supstituti pritvora se u mnogo manjoj meri izriču u odnosu na pritvor;
3. Među okrivljenima za izvršena krivična dela kod kojih su izrečeni supstituti pritvoraveći broj jesu muškarci, dok su žene u odnosu na muškarce retko zastupljene;
4. Među krivičnim delima najzastupljenija su krivična dela nasilje u porodici iz čl. 194 KZ, krivična dela protiv imovine iz čl. 203 i 204 KZ, krivična delanedavanjaizdržavanja iz čl. 195 KZ.

6.5. Uzorak i metod istraživanja

Uzorak obrade čine predmeti Osnovnog suda u Nišu u kojima je u period od 01.01.2017. god do 31.12.2018. god izrečena mera pritvora i neka od mera zamene pritvoru iz člana 202. i 208. Zakonika o krivičnom postupku.

Metode istraživanja:

1. Pravno - dogmatski metod;
2. Analiza sadržaja.

6.6. Analiza rezultata istraživanja

Analizom dobijenih podataka odnosno rezultata na osnovu sprovedenog istraživanja, izvedeni su zaključci u pogledu postavljenih hipoteza i dat je statistički pregled u vidu tabela na osnovu odabranog uzorka. Istraživaču je bilo omogućeno istraživanje uvidom u elektronsku bazu podataka upisnika Osnovnog suda u Nišu, kao i uvid u spise predmeta u kojima je doneto rešenje o pritvoru. Na osnovu zadatih kriterijuma i hipoteza istraživač je utvrdio sledeće:

U tabeli 1.prikazan je ukupan broj određenih mera pritvora, jemstva i zabrane napuštanja stana za period od 2017. godine do 2018. godine.

Godina	Pritvor	Jemstvo	Zabrana napuštanja stana
2017	247	/	/
2018	215	/	/

Izvor: Izveštaj o pritvorskim predmetima Integralnog informacionog sistema "AVP" Osnovnog suda u Nišu.

Iz tabele 1 se može videti da je za 2017. godinu doneto 247 rešenja o određivanju pritvora, a za 2018 godinu 215 rešenja o pritvoru, a da nije doneto nijedno rešenje o jemstvu. Kako Osnovni sud u Nišu tokom navedenog perioda na koje se istraživanje odnosi nijednom nije upotrebio svoju zakonsku mogućnost za izricanje mere zabrane napuštanja stana, a imajući u vidu zakonsku dužnost svakog suda da vodi računa da se ne primeni teža mera za obezbeđenje prisustva okrivljenog i nesmetano vođenje krivičnog postupka, ako se ista svrha može postići blažom merom, putem uvida u spise predmeta, kao i razgovorom sa sudijama istraživač je utvrdio razloge neprimenjivanja ove mere od strane Osnovnog suda u Nišu.

1. Prvo navedeni razlog jeste činjenica da u fazi prethodnog postupka nije bilo predloga za izricanje mere zabrane napuštanja stana od strane Javnog tužilaštva.
2. Kao drugi razlog ističu se tehnički problemi koji su u vezi sa primenom ove mere, a koji se odnose na nemogućnost Suda da, zbog hitnosti postupka ispituje da li su ispunjeni tehnički uslovi za primenu kućnog pritvora, kao i na ograničen broj uređaja za lociranje koji stoje na raspolaganju Sudu, iz razloga jer se isti uređaji koriste i kod izvršenja mere kućnog zatvora.
3. Kao treći razlog navodi se činjenica da je osnovni sud u Nišu od ukupnog broja pritvora, skoro polovinu odredio zbog izvršenja krivičnog dela nasilja u porodici, čija je priroda takva da ne omogućava određivanje mere zabrane napuštanja stana.

Što se tiče jemstva istraživač je uvidom u spise predmeta i razgovorom sa sudijama utvrdio sledeće razloge za neprimenjivanje ove mere od strane Osnovnog suda u Nišu.

1. Prvi razlog zbog kojih se jemstvo ne primenjuje je taj što većina izvršenih krivičnih dela su lakša krivična dela čiji su izvršioc i lica lošeg imovnog statusa, zbog čega nemaju dovoljno sredstva da ponude jemstvo. Najverovatnije iz navedenog razloga, istraživač je uvidim u spise predmeta utvrdio da branilac okrivljenih uopšte nije predlagao meru jemstva.
2. Drugi razlog za neodređivanje jemstva je pritisak i osuda javnosti, jer ukoliko sudija zameni pritvor jemstvom, javnost tome daje negativnu konotaciju, tretira to kao da je

okrivljeni oslobođen optužbe.

U tabeli 2. prikazan je ukupan broj pritvora koje je odredio sudija za predhodni postupak i ukupan broj pritvora koji je odredilo veće na glavnom pretresu, za period od 2017. godine do 2018. godine.

Godine	Sudija za predhodni postupak	Sudsko veće
2017	161	22
2018	136	29

Izvor: Izveštaj o pritvorskim predmetima Integralnog informacionog sistema "AVP" Osnovnog suda u Nišu.

Na osnovu uvida u evidenciju krivične pisarnice Osnovnog suda u Nišu, utvrđeno je da je u navedenom periodu koje istraživanje obuhvata, u predhodnom postupku sudija za predhodni postupak, odredio ukupno 297 pritvora, po svim zakonskim osnovima. Zatim proverom kroz evidenciju, utvrđeno je da je na glavnom pretresu sudsko veće usvojilo 51 predlog Osnovnog javnog tužilaštva za određivanje pritvora po svim zakonskim osnovima.

U tabeli 3. je prikazn broj muškaraca i žena izvršioca krivičnih dela prema kojima je određena mera pritvora u periodu od 2017. godine do 2018. godine.

Godine	Muškarci	Žene
2017	162	26
2018	148	17

Izvor: Izveštaj o pritvorskim predmetima Integralnog informacionog sistema "AVP" Osnovnog suda u Nišu.

Iz tabele 3 se može zaključiti da po kriterijumu polne strukture, prednjače muškarci kao izvršioci krivičnih dela i da je shodno tome češće prema muškarcima određivan pritvor u odnosu na žene.

U tabeli 3 je prikazano koja su krivična dela za koja je određen pritvor bila najzastupljenija u israživanom period za period od 2017. godine do 2018. godine.

GODINA	MUŠKARCI	ŽENE
---------------	-----------------	-------------

	KRIVIČNO	BROJ	KRIVIČNO	BROJ
	DELO	KRIVIČNIH	DELO	KRIVIČNIH
	ČL.KZ	DELA	ČL.KZ	DELA
2017	ČL. 194	24	ČL.194	1
	ČL.203	21	Čl.203	4
	ČL.204	18	ČL.204	2
	Čl.195	8	Čl.195	/
	Čl.214	8	Čl.214	/
	ČL.208	7	ČL.208	/
	ČL.122	4	ČL.122	/
	ČL.350	4	ČL.350	/
	ČL.355	4	ČL.355	1
	ČL.205	1	ČL.205	1
	Čl.359	2	Čl.359	2
	ČL.206	2	ČL.206	/
	ČL.207	2	ČL.207	/
	ČL.223	2	ČL.223	/
	ČL.234	1	ČL.234	/
2018	Čl.194	31	Čl.194	1
	Čl.204	21	Čl.204	1
	ČL.203	14	ČL.203	5
	ČL.121	10	ČL.121	/
	Čl.195	7	Čl.195	/
	Čl.214	2	Čl.214	/
	ČL.206	5	ČL.206	/
	ČL.355	6	ČL.355	2
	ČL.289	4	ČL.289	/
	ČL.353	2	ČL.353	/
	ČL.350	1	ČL.350	/
	ČL.323	1	ČL.323	/
	ČL.329	1	ČL.329	/
	ČL.208	3	ČL.208	/

Izvor: Izveštaj o pritvorskim predmetima Integralnog informacionog sistema "AVP" Osnovnog suda u Nišu.

Iz tabele 3 možemo zaključiti koja su to krivična dela za koja je najčešće određivana mera pritvora i udeo muškaraca i žena u vršenju tih krivičnih dela. U tabeli su prikazana krivična dela koja su najviše vršena u istraživanom period, međutim vršena su i sva druga krivična dela koja će biti kasnije navedena.

Posmatrajući tabelu najzastupljenije krivično delo koje su muškarci vršili u istraživanom periodu je krivično delo nasilje u porodici iz čl.194 KZ, dok su žene ovo krivično delo dva puta izvršile. Kod žena, krivično delo iz grupe krivičnih dela protiv imovine, odnosno krivično delo krađe je najzastupljenije krivično delo, dok je kod muškaraca ovo krivično delo drugo po zastupljenosti. Pored navedenih krivičnih dela javljaju se i sva ostala krivična dela za koja su određivane mere pritvora prema učiniocima.

Evidentno je posmatrajući tabelu 3 da se kao izvršioc krivičnih dela pretežno javljaju muškarci, dok se žene kao izvršioc krivičnih dela javljaju u daleko manjem broju u odnosu na muškarce.

6.7 Analiza postavljenih hipoteza

Istraživanjem koje je sprovedeno proverene su sledeće hipoteze:

1. Supstituti pritvora se u mnogo manjoj meri izriču u odnosu na pritvor;

Ova hipoteza je potvrđena obzirom da smo na osnovu sprovedenog istraživanja utvrdili da je za 2017 godinu doneto 247 rešenja o određivanju pritvoru, a za 2018 godinu 215 rešenja o pritvoru, a da nije doneto nijedno rešenje o jemstvu i zabrani napuštanja stana, uz eventualno izricanje mere zabrane napuštanja boravišta ili mere zabrane prilaženja, sastajanja ili komuniciranja sa određenim licima, koje nisu obuhvaćene ovim istraživanjem.

2. Među okrivljenima za izvršena krivična dela kod kojih su izrečeni supstituti pritvora veći broj jesu muškarci, dok su žene u odnosu na muškarce retko zastupljene;

Hipoteza je dokaza, obzirom da uvidom u podatke možemo zaključiti da po kriterijumu polne strukture, prednjače muškarci kao izvršioc krivičnih dela i da je shodno tome češće prema muškarcima određivan pritvor u odnosu na žene.

3. Među krivičnim delima najzastupljenija su krivična dela nasilje u porodici iz čl. 194 KZ., krivična dela protiv imovine iz čl. 203 i 204 KZ, krivična dela nedavanja izdržavanja iz čl. 195 KZ.

Hipoteza je dokazana, obzirom da uvidim u podatke možemo zaključiti da je najzastupljenije krivično delo koje je vršeno u istraživanom periodu je krivično delo nasilje u porodici iz čl. 194. KZ., zatim krivično delo iz grupe krivičnih dela protiv imovine, odnosno krivično delo krađe i teške krađe su najzastupljenija krivična dela iz čl. 203. I 204. kZ., takođe u velikom broju je vršeno krivično delo nedavanja izdržavanja iz čl. 195.. KZ. Pored navedenih krivičnih dela javljaju se i sva ostala krivična dela za koja su određivane mere pritvora prema učiniocima.

VI ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Kako bi se obezbedilo prisustvo okrivljenog u krivičnom postupku, država može da koristi različite mere procesne prinude. Značaj mera procesne prinude je u tome što se pomoću njih obezbeđuju pretpostavke za pravilnu primenu većine drugih procesnih instituta. Kada se prisustvo okrivljenog ne može ostvariti dobrovoljno, država može koristiti radnje procesne prinude, kojima se u procesne svrhe, ograničava lična sloboda okrivljenog, kako bi se obezbedilo pravilno i zakonito vođenje krivičnog postupka i omogućilo donošenje zakonite sudske odluke.

Meru jemstva sud može da odredi kada oceni da nije potrebno da se okrivljenom odredi pritvor, tj. kada oceni da se ista svrha može postići jemstvom kao blažom merom, merom koje zamenjuju pritvor i koja je supstitut pritvoru. Kao supstitut pritvoru, ova mera ne samo da predstavlja blažu meru za obezbeđenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku, već je izricanje i primena ove mera, umesto mere pritvora, korisna i za okrivljenog i za državu. Za okrivljenog ova mera je korisna i predstavlja povoljnije rešenje u odnosu na pritvor, jer okrivljeni nastavlja da boravi u svom stanu, u dobro poznatom ambijentu, sa dobro poznatim ljudima, za razliku od pritvora, čime okrivljeni izricanjem ove mera izbegava sve negativne posledice pritvora. Sa druge strane povoljnije je za državu da većem broju okrivljenih, kada su za to ispunjeni zakonski uslovi, bude određena mera jemstva koja zamenjuje pritvor, a ne pritvor, iz razloga jer pritvor mnogo košta državu, kako obezbeđivanjem smeštajnih kapaciteta, ishrane pritvorenika, tako i višemilionskom isplatom na godišnjem nivou na ime nadoknade nematerijalne štete zbog neosnovanog lišenja slobode, a takođe doprinosi smanjenju prenatrpanosti pritvorskih ustanova.

Imajući u vidu navedene razloge, nema dileme da organ postupka treba, prilikom izbora mere i uz ispunjenost propisanih uslova, uvek da da prednost meri jemstva, kao supstitutu pritvora. Takođe imajući u vidu činjenicu da su osnovi za određivanje mere jemstva, isti kao neki od osnova za određivanje pritvora, može se zaključiti da je namera zakonodavca bila da uvođenjem alternative pritvoru smanji njegovu primenu u praksi.

Ipak, istraživanje je pokazalo da se mera jemstva kao supstitut pritvoru ne primenjuju dovoljno često u praksi. Jedan od razloga takve situacije je činjenica da javni tužioci ne predlažu određivanje mere jemstva, već uglavnom predlažu da se okrivljenom odredi pritvor. Sledeći razlozi za neodređivanje mere jemstva jeste pritisak i osuda javnosti, jer ukoliko sudija zameni pritvor, koji je već određen, i zameni ga blažom merom javnost tome daje negativnu konotaciju, tretira to kao da je okrivljeni oslobođen optužbe. Takođe izricanje mere jemstva kao supstituta pritvoru u nekim medijima se predstavlja široj javnosti kao privilegija bogatih, uticajnih i poznatih.

Iz svega iznetog, zaključujemo da je mera jemstva kao jedan od supstituta pritvoru po svemu mnogo humanija mera u odnosu na pritvor i da svest o neophodnosti njihove primene kao alternative pritvoru kada su za to ispunjeni uslovi, mora biti na višem nivou, odnosno mora se više primenjivati mera jemstva, koja se, kako smo videli iz navedenog u radu nedovoljno primenjuje u praksi sudova, a sve u skladu sa obavezom organa postupka propisanom u članu 189 Zakonika o krivičnom postupku Republike Srbije.

Iz svega navedenog predlog autora je da bi bilo svrsishodno da se prilikom predlaganja javnog tužioca da se odredi neka od mera za obezbeđenje prisustva

okrivljenog u krivičnom postupku, kao i prilikom svake odluke suda o određivanju mere ukaže na konkretne razloge opredeljenja za težu meru, ako se ista svrha mogla postići blažom merom i ako su bili ispunjeni zakonski uslovi za primenu te blaže mere. Naime, u pogledu odnosa mere pritvora i mere jemstva, javni tužilac bi u svom predlogu za određivanje pritvora, odnosno sud u svojoj odluci o određivanju pritvora, trebalo da navedu i detaljno da obrazlože zašto se svrha primene mere pritvora ne može ostvariti blažom merom, merom jemstva.

VII POPIS KORIŠĆENE LITERATURE

1. Bejatović Stanko, Mere obezbeđenja prisustva okrivljenog u krivičnom postupku (pojam, ratio legis, predviđanja, vrste, opšta pravila primene, iskustva u primeni država regiona), u "Pritvor i druge mere obezbeđenja prisustva okrivljenog u krivičnom postupku" Beograd, 2019. godina;
2. Banović Božidar, Zaštita svedoka u krivičnom postupku, Pravni život, Beograd, broj 9/2003. godine;
3. Beljanski Slobodan, Osnovi za pritvor u redovnom krivičnom postupku –medjunarodni pravni standardi i naše unutrašnje pravo, Zbornik radova, Tara, 2004. godina;
4. Vasiljević Tihomir, Grubač Momčilo, Komentar Zakonika o krivičnom postupku, Beograd, 2004. godine;
5. Grujić Zdravko, Elektronski nadzor, Zbornik radova u Odnos prava u regionu i prava, Evropske unije, Istočno sarajevo, 2015. godina;
6. Djurdjić Vojislav, Krivično procesno pravo, opšti deo, Niš, 2014. godina;
7. Djurdjić Vojislav, Osnovna načela jugoslovenskog krivičnog procesnog prava i slobode i prava čoveka i gradjanina, Zbornik radova, Jugoslovensko krivično zakonodavstvo i slobode i prava čoveka i gradjanina, Beograd, 2001. godine,
8. Djurđić Sanja, Pritvor određen rešenjem organa unutrašnjih poslova, Zbornik radova, Beograd, 1996. godina;
9. Ilić Goran, Model pravičnog procesa u svetlu Evropske konvencije o ljudskim pravima, u Zbornik radova, Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i krivično zakonodavstvo Srbije i Crne Gore, Zlatibor, 2004. godina
10. Ilić Goran, Pravo pritvorenog lica na sudjenje u razumnom roku, Pravni život, Beograd, broj 9/1998. godine.
11. Jakšić Aleksandar, Evropska konvencija o ljudskim pravima-Komentar, Centar za publikacije Pravnog fakulteta u Beogradu, Beograd, 2006. godina;
12. Jovašević Dragan, Krivično pravo, Opšti deo, Beograd, 2006. godina;
13. Krapac Davor, Kazneno procesno pravo, prva knjiga: institucije, Narodne novine, Zagreb 2003. godina;
14. Kančev Metodija, Garancijata kao supstitut na pritvorot, Zbornik na Pravniot fakultet Justinijan prvi vo Skopje, Skoplje, 2007;
15. Milosavljević Bogoljub, Pravosudni praktikum, Ustavno pravo, Beograd, 2016. godina;
16. Matijašević Obradović Jelena, Joksić Ivan, Razlozi za određivanje pritvora u krivičnom procesnom zakonodavstvu Republike Srbije, Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe;
17. Stanojević Petar, Stevanović Čedomir, Krivično procesno pravo, Kosovska Mitrovica, 2010. godina;
18. Stevanović Čedomir, Đurđić Vojislav, Krivično procesno pravo, Niš, 2006. godina;

19. Simić Ilija, Trešnjev Aleksandar, Zbirka sudskih odluka iz krivičnopravne materije, Službeni glasnik, Beograd, 2014. godina
20. Trešnjev Aleksandar, Mere za obezbeđenje prisustva okrivljenog i nesmetano vođenje krivičnog postupka, Doktorska disertacija, Beograd, 2016. godina;
21. Škulić Milan, Bugarski Tatjana, Krivično procesno pravo, Novi Sad, 2015. godina

VIII OSTALA ISTRAŽIVAČKA GRADA

Zakoni i drugi propisi

1. Zakon o izmenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku Republike Srbije, ("Službeni glasnik Republike Srbije" br. 55/2014);
2. Zakonik o krivičnom postupku Republike Srbije ("Službeni glasnik Republike Srbije" br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, I 55/14);
3. Zakonik o krivičnom postupku Republike Srbije ("Službeni glasnik Republike Srbije" br. 72 03.09.2019);
4. Krivični Zakon Republike Srbije ("Službeni glasnik Republike Srbije" br. 6p. 85/2005, 88/2005 – ispr., 107/2005 – ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014);
5. Ustav Republike Srbije ("Službeni glasnik Republike Srbije", br. 98/2006)
6. Zakon o krivičnom postupku Savezne Federativne Republike Jugoslavije, ("Službeni list", br. 97/1948)
7. Zakon o krivičnom postupku Savezne Federativne Republike Jugoslavije, ("Službeni list", br. 40/1953)
8. Zakon o krivičnom postupku Savezna Federativna Republika Jugoslavija, ("Službeni list", br. 4/1977)
9. Zakonik o krivičnom postupku Savezna Republika Jugoslavija, ("Službeni list SRJ, br. 70/2001., 68/2002. i Službeni glasnik RS, 58/2004, 85/2005, 49/2007, 20/2009, 72/2009.)
10. Pravilnik o izvršenju mera pritvora, (Službeni glasnik Republike Srbije, br. 132/14)
11. Zakonik o krivičnom postupku Republike Crne Gore, Službeni list Crne Gore, br. 57/09, 49/10, 47/17 - odluka US, 2/15 - odluka US, 35/15, 58/15 I 28/18 - odluka US
12. Zakon o kaznenom postupku Republike Makedonije, Službeni vesnik na Republika Makedonija, br. 150/2010;
13. Zakon o kaznenom postupku Republike Hrvatske Narodne novine Republike Hrvatske br. 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19);

Međunarodni izvori prava

1. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, ratifikovan 1971. godine, (Službeni list SFRJ, br. 7/71 i Službeni list SRJ - Međunarodni ugovori, br. 4/01)

2. Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda sa dodatnim protokolima br. , 6, 7, 11, 12, i 13 od 1950. godine, (Službeni list SCG-Međunarodni ugovori br. 5/5005 I 7/2005)

Internet prezentacija

1. Elektronska baza podataka, Ing-pro;
2. Elektronska baza podataka, Paragraf;
3. Bilten Vrhovnog kasacionog suda
4. <https://hudoc.echr.coe.int>, HUDOC, case-law database of the European Court of human rights, Council of Europe;

Sudske odluke

Odluka Vrhovnog suda Srbije Kž br. 96/10 od 02.2010. godine

Odluka Vrhovnog suda Srbije Kž. br. 98/12 od 13.03.2012

Odluka Vrhovnog suda Srbije Kž.1351/14 od 02.07.2014

Odluka Vrhovnog suda Srbije Kž.2081/00 od 12.12.2000. godine

Odluka Vrhovnog suda Srbije Kž.10/11 od 12.01.2011. godine

Odluka Vrhovnog suda Srbije Kž.223/12 od 23.06.2012. godine

Presuda Evropskog suda, Iwańczuk protiv Poland, predstavka br. 25196/94, 15.novembar 2001.godine;

Presuda Evropskog suda, W protiv Switzerland predstavka br. 14379/88, 26.januar 1993.godine;

Punzelt v. Czech Republic, 31315/96, 25.april 2000.godine;

Presuda Evropskog suda,*Letellier protiv Francuske, predstavka 12369/86, od 26. Jun. 1991. godina;*

Presuda Evropskog suda, Mamedova protiv Rusije, predstavka br.7064/05, 1.jun 2006.godine;

Presuda Evropskog suda, Bonnechaux protiv Switzerland, predstavka br. 8224/78, 5.decembar 1979.godine;

IX JEMSTVO SAŽETAK I KLJUČNE REČI

Uspešno vođenje i okončanje krivičnog postupka podrazumeva obezbeđenje prisustva njegovih učesnika, naročito prisustvo okrivljenog, čije je učešće u postupku značajno zbog ostvarivanja različitih procesnih ciljeva, a istovremeno i zbog zaštite njegovih ličnih interesa u postupku i njegovih ljudskih prava. Okrivljeni aktivnim učešćem u krivičnom postupku i preduzimanjem različitih procesnih radnji može najkvalitetnije pripremiti sopstvenu odbranu, a istovremeno se na taj način obezbeđuju pretpostavke za nesmetano vođenje krivičnog postupka, koji se efikasno može voditi samo uz učešće okrivljenog, a tek izuzetno bez njegovog prisustva.

Zakonodavac je propisao sedam zasebnih mera za obezbeđenje prisustva okrivljenog u krivičnom postupku čiji je cilj sprečavanje neispunjenja procesnih obaveza. Te mere su: poziv, dovođenje, zabrana prilaženja, sastajanja ili komuniciranja s određenim licem, zabrana napuštanja boravišta, jemstvo, zabrana napuštanja stana i pritvor. Sve one se mogu u određenim krivičnim slučajevima, i u određenim fazama krivičnog postupka koristiti od strane organe postupka, ali isključivo pod restriktivnim zakonskim uslovima i samo kada se prisustvo okrivljenog u krivičnom postupku ne može obezbediti na druge načine. Osnovni cilj rada je studija procesnopravnog dejstva instituta jemstva u pozitivnom zakonodavstvu, kao i usklađenost odredbi novog Zakonika o krivičnom postupku iz 2011. godine sa međunarodnim standardima u ovoj oblasti, principima i smernicama, naročito onih koje je dao Evropski sud za ljudska prava u svojoj bogatoj jurisprudenciji. Ovo je značajno, jer pritvor predstavlja najtežu meru obezbeđenja prisustva okrivljenog i osiguranja drugih pretpostavki za uspešno vođenja krivičnog postupka koja se mora primenjivati isključivo u slučajevima kada se svrha ne može postići drugim blažim, alternativnim merama procesne prinude.

Nažalost, svedoci smo prekomerne upotrebe pritvora u Republici Srbiji. Upotrebom normativno-pravnog, hipotetičko-deduktivnog, uporednopravnog i istorijsko-pravnog istraživanja kao i metodom analize slučajeva analizirali smo meru jemstva, kako u svetlu nacionalnog krivičnoprocesnog zakonodavstva, tako i u svetlu opšteprihvaćenih pravila međunarodnog prava. Došli smo do zaključka da je nužno da sudovi znatno češće primenjuju meru jemstva kao svojevrzne alternative pritvoru, Uočava se pozitivan trend po pitanju implementiranja najvažnijih međunarodnih pravnih standarda, naročito onih sadržanih u odredbama Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, u pozitivno krivičnoprocesno zakonodavstvo i možemo zaključiti da su dosadašnje reforme obezbedile bitne garancije po pitanju zaštite od neosnovanog lišenja slobode, u slučajevima pritvora. Ali ono što je još uvek diskutabilno, jeste spremnost domaćih pravosudnih organa da navedena zakonodavna rešenja na celishodan način primenjuju i u praksi, na čemu se definitivno mora mnogo raditi u budućnosti, kako bi se pritvor zaista primenjivao i doživljavao kao izuzetna mera za obezbeđenje prisustva okrivljenog u postupku, koja se može primeniti jedino pod restriktivnim zakonskim uslovima, i samo ukoliko u predmetnom slučaju, na osnovu ocene svih okolnosti iz spisa predmeta, nije moguća primena neke od blažih, alternativnih mera. Ovo je značajno jer neopravdana upotreba mere pritvora može dovesti do kršenja zagarantovanih ljudskih prava, čiju

zaštitu nužno i valjano moramo obezbediti u svim aspektima života i društva, a naročito u savremenom sistemu krivičnog postupka.

Ključne reči: jemstvo, ljudska prava, okrivljeni, mere procesne prinude

WARRANTY SUMMARY AND KEY WORDS

The successful conduct and termination of criminal proceedings in the contemporary system of criminal law that is of a homogeneous type implies securing the presence of its participants, in particular the presence of the defendant, whose participation in the proceedings is significant for the achievement of different procedural goals, and at the same time for the protection of his personal interests in the proceedings and his human rights. The active involvement in criminal proceedings and undertaking various procedural actions allows the defendant to prepare his own defense in the best manner, while at the same time, this is providing presumptions for the unhindered conduct of criminal proceedings, which can be conducted without interruption only with the presence and the participation of the defendant, and only exceptionally, without his presence.

Legislator had prescribed seven separate measures to secure the presence of the defendant in criminal proceedings which is aimed to prevent the failure to comply with the procedural obligations in criminal proceedings. These measures include: invitation of the defendant to be present during the proceedings, compulsory delivery, banning of meeting or communicating with the specific person, banning the abandonment of the residence, bail, banning the abandonment of the apartment, and detention. And all of them can be used by certain bodies in the criminal procedure, at certain stages of the criminal proceedings, but only under restrictive legal conditions and only when the presence of the defendant in criminal proceedings can not be provided in other ways. The main objective of this master thesis is the procedural study of the warranty, as the institution of criminal procedural law in positive legislation as well as the evaluation of compliance with the provisions of the new Code of Criminal Procedure from 2011 with the international standards in this field, principles and guidelines, those given by the European Court of Human Rights in its rich jurisprudence. This is significant, since detention constitutes the strictest measure of ensuring the presence of the defendant and other presumptions that are needed for the successful conduct of the criminal proceedings, therefore must be applied only in cases where the purpose can not be achieved by other milder, alternative measures of procedural coercion.

Unfortunately, we witness the excessive use of detention in the Republic of Serbia. Using the normative-legal, hypothetical-deductive, comparative and historical-legal method of research, as well as the case study method, we analyzed the measure of detention, both in the light of the national criminal procedural legislation, and in the light of the generally accepted rules of international law. We have concluded that it is necessary for the courts to more restrictively apply the detention measure and that more consideration should be given to the application of alternative measures, such as bail - as a kind of the alternative to detention, or house arrest, of course, in cases where the application of bail or other alternative measures is possible. There is a positive trend regarding the implementation of the most important international legal standards, especially those contained in the provisions of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, into positive criminal procedural legislation, and we can conclude that the legislative reforms so far have made important guarantees regarding protection against unfounded deprivation of liberty, in

cases of detention. But what is still debatable is the willingness of domestic judicial authorities to apply the above-mentioned legislative solutions in a meaningful manner in practice, which is something that needs to be worked on a lot in the future, so that detention indeed is applied and perceived as an exceptional measure to ensure the presence of the defendant in criminal, which can be applied only under restrictive legal conditions and only if in the present case, on the basis of an assessment of all circumstances from the case file, it is not possible to apply some of the milder, alternative measures. This is relevant because unjustified use of detention measure can lead to violations of guaranteed human rights, whose protection must necessarily and properly be ensured in all aspects of life and society and especially in the modern system of criminal procedure.

Key words: warranty, human rights, defendant, measures of procedural coercion.

X BIOGRAFIJA STUDENTA

Kandidat Miloš Jovanović, rođen je u Gnjilanu 16.10.1989. godine. Završio je Osnovnu školu “Miladin Popović” u rodnom selu Pasjanu i Gimnaziju prirodno matematički smer u Pasjanu sa odličnim uspehom. Pravni fakultet u Prištini sa privremenim sedištem u Kosovskoj Mitrovici upisao je 2008. godine, i na istom je diplomirao 2015. godine sa prosečnom ocenom 7,42. Školske 2016/2017 godine upisao je Master studije na pravnom fakultetu u Nišu, opšti smer, opredelio se za užu krivično pravnu grupu u uspešno položio sve ispite.

Od marta 2016. godine bio je zapošljen u privrednom društvu “Wolf Master” u Nišu, na poslovima pravne struke kao diplomirani pravnik.

Od 2017.godnine radi kao advokatski pripravnik u advokatskoj kancelariji advokata Srđana Aleksića u Nišu.

Oženjen je i otac dvoje dece.